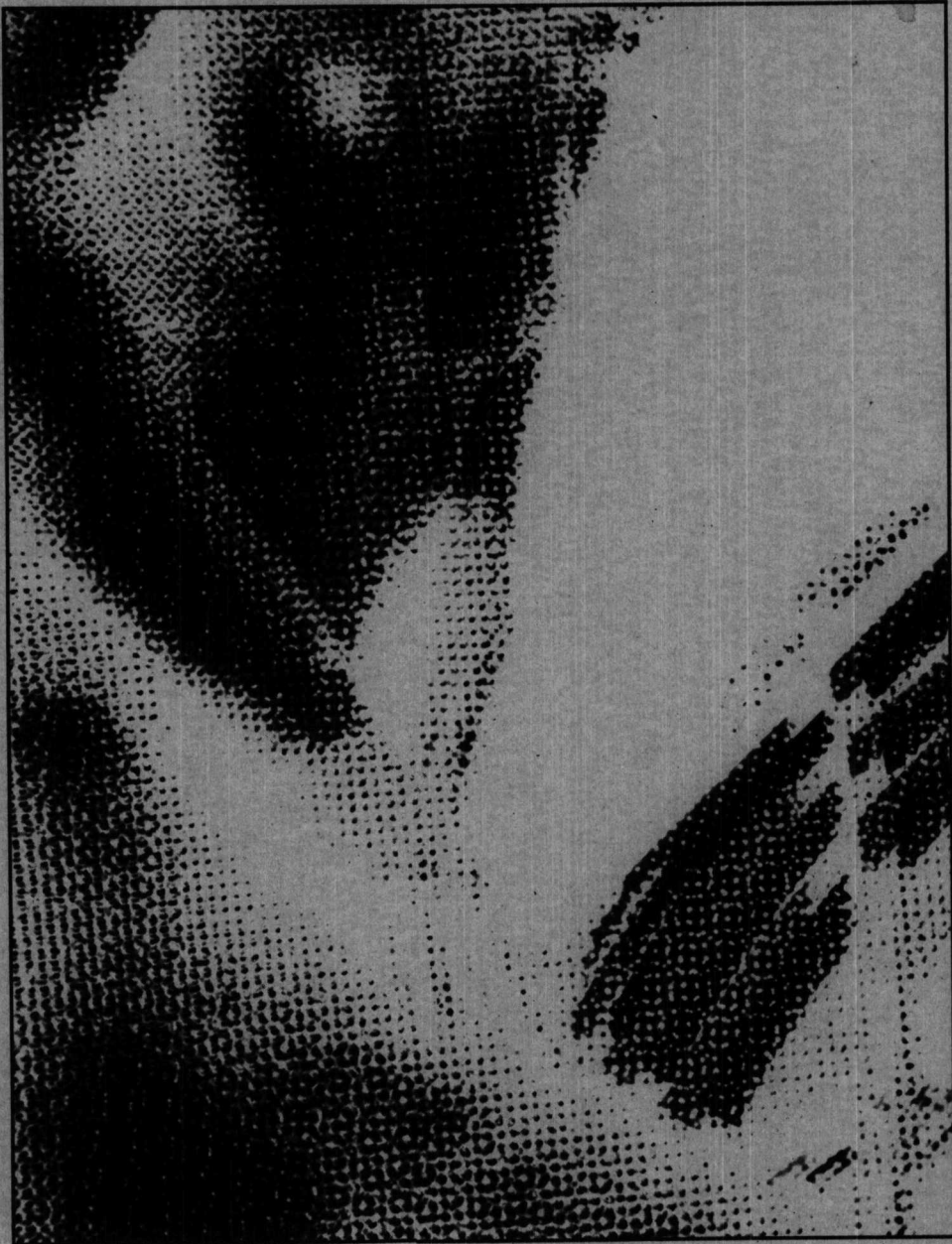

86-104

S1238 22

BMS001004103
S1238
Grijs Literatuur

**cultureel rapport
den helder 1975-1976**

Zeefdruk: Scott Engel
„Naakt en stadion”

Voorwoord

Voor u ligt het resultaat van het werk van een onderzoekcommissie, die in het na-jaar van 1974 aan de slag ging nadat het gemeentebestuur van Den Helder om een onderzoek naar het culturele leven van deze stad had verzocht. De gemeente deed dit verzoek aan het Opbouw Orgaan Noord-Holland en de Culturele Raad Noord-Holland.

Nu, anderhalf jaar later, ligt het rapport van de onderzoekcommissie er. Hopenlijk bevat het veel bouwstenen voor een gemeentelijk cultuurbeleid. Wil dit beleid goed gestalte krijgen dan is discussie over de in dit rapport behandelde zaken noodzakelijk. Deze discussie zal na het verschijnen van dit rapport — gedurende de maand maart 1976 — georganiseerd worden.

Twee opmerkingen dienen in dit verband nog gemaakt te worden. Ten eerste: de onderzoekcommissie heeft een zo groot mogelijke objectiviteit nagestreefd. Over cultuur spreken is echter onmogelijk zonder er zelf bij betrokken te zijn. Wanneer standpunten onzerzijds een rol hebben gespeeld, dan liggen deze in de lijn van de cultuurnota van de Culturele Raad Noord-Holland. De uitgangspunten van deze nota kunt u ook in het voor u liggend rapport herkennen.

Ten tweede: dank brengen we uit aan:

- de heer G. Boers (afd. statistiek gemeente Den Helder)
- medewerkers cultureel bureau van de gemeente Den Helder
- leerkrachten en studenten van de Pedagogische Academie te Den Helder, die de enquête uitvoerden
- de heer H. Kalee, voorlichter van de gemeente Den Helder, die tekst en vorm van dit rapport verzorgde.

februari 1976, Haarlem, Velsen, Den Helder
drs. S. H. Scholten - Wiersema (Opbouw Orgaan N.H.)
G. W. in 't Hout (Culturele Raad N.H.)
G. O. Boogh (Culturele Raad Den Helder)
drs. J. v. Eeden (Samenlevings Opbouw Den Helder)

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 · 1017 BP Amsterdam
Tel. 243733/243734/243735/243736

Inhoud

	blz.
Voorwoord	1
Hoofdstuk 1, Inventarisatie	3
Hoofdstuk 2, Werkwijze	5
Hoofdstuk 3, Beleidsorganen	7
Hoofdstuk 4, Enquête en interviews	10
Creativiteitscentrum	11
Theater	12
Film	13
Beeldende kunst	13
Galeries	13
Uitleenburo	14
Gemeentelijke expositie ruimte	14
Ateliers	14
Noorderkunstkring	14
Gemeentelijke aankopen	15
Monumentenzorg	15
Musea	16
Kunstzinnige Vorming Onderwijs	16
Bejaardenwerk	16
Enquête	18
Groep I	
Muziek- en zangverenigingen	18
Toneel- en cabaretverenigingen	20
Volksdans en ballet	20
Vormings- en ontwikkelingsorganisaties	20
Taalonderricht	21
Groep II	
Vrouwenverenigingen	22
Jeugd- en jongerenverenigingen	23
Surinamers	24
Groep III	
Speeltuinverenigingen	25
Buurtverenigingen	25
Groep IV	
Kleindier- en Vogelsport	26
Film- en fotografieclubs	26
Ziekenomroepen	27
Niet te catagoriseren organisaties	27
Financiën	27
Accommodatie	28
Hoofdstuk 5, Wat is er niet?	30
Buurt- en clubhuiswerk	30
Oudheidskamer + historisch archief	30
Filmhuis	31
Hoofdstuk 6, Wat heeft de hoogste prioriteit?	32
Hoofdstuk 7, Schets van Den Helder	36
Subsidies	40
Hoofdstuk 8, Aanhangsel	41
Verkiezingsprogramma P.v.d.A.	41
Gemeenteprogramma 1974-1978 V.V.D.	42
Programma voor de jaren 1974-1978 K.V.P.	43
Samenvatting gemeenteprogramma A.R.P. 1974-1978	44
Den Helder Progressief	44
Bijlage	44

Inventarisatie

Bij het onderzoek naar de culturele voorzieningen in Den Helder heeft bij het onderzoeksteam steeds voorop gestaan dat de visie gebaseerd moet zijn om het beginsel van de **permanente educatie**. Daarbij is als leidraad vastgehouden aan de omschrijving die hiervan wordt gegeven in de Cultuurnota van de provincie Noord-Holland:

'Cultuurbeleid dient gericht te zijn op ontplooiing van de geestelijke vermogens, op bewustwording van eigen mogelijkheden. Cultuurbeleid zal falen, als het niet mede gericht is op slechting van barrières die, rechtstreeks voortvloeiend uit de cultuur van de samenleving, zeer velen de kans op herkenning van hun vermogen tot actieve cultuurdeelneming ontnemen.'

Het onderzoeksteam is er van het begin af aan van uitgegaan dat, wilde men komen tot een afgerond onderzoek, men 'cultuur' moest zien in beperkte zin. Er zijn met de Cultuurnota van de provincie in de hand grenzen gesteld. Deze grenzen waren in de praktijk niet altijd te handhaven. Ze vervaagden en soms werd bewust buiten deze grenzen getreden, omdat de situatie in Den Helder dit vereiste (we komen hierop terug). Na alle gegevens die in een jaar tijds zijn verzameld, te hebben verwerkt, is het onderzoeksteam tot de conclusie gekomen dat een stad als Den Helder (60.000 inwoners) **achttien basisvoorzieningen** moet hebben wil er sprake zijn van een goed gemeentelijk cultuurbeleid.

Deze conclusie is getrokken uit de interviews en de enquête die zijn gehouden en is mede gebaseerd op gegevens van andere steden van gelijke grootte.

De basisvoorzieningen zijn:

- 1 Bibliotheek/discotheek
- 2 Muziekschool
- 3 Creativiteitscentrum
- 4 Theater
- 5 Instrumentale concerten en zanguitvoeringen
- 6 Filmvoorstellingen
 - a) bioscopen
 - b) filmzalen
- 7 Beeldende kunst
 - a) tentoonstellingsorganisaties
 - b) uitleenbureau voor beeldende kunst
 - c) galeries
 - d) gemeentelijke expositieruimte voor beeldende kunst
 - e) ateliers voor beeldende kunstenaars
 - f) aankoop van beeldende kunst door de gemeente
- 8 Oudheidkamer/archieven/monumentenzorg/musea
- 9 Vormings- en ontwikkelingswerk
- 10 Buurt- en clubhuiswerk
- 11 Bejaardenwerk
- 12 Jeugd- en jongerenwerk
- 13 Kunstzinnige vorming onderwijs
- 14 Amateurtoneel, ballet, volksdans, zangkoren, muziekverenigingen
- 15 Vergaderzalen
- 16 Dienstverlening aan culturele activiteiten, groepen, instituten en organisaties
- 17 Beleids- en overlegorganen
- 18 Subsidies.

De meeste van deze voorzieningen zijn wel aanwezig.

Niet aanwezig zijn: een zaal voor kleine produkties, een filmzaal, gemeentelijke tentoonstellingsruimten.

Uit de interviews en de enquête is duidelijk naar voren gekomen dat vooral een ruimte voor kleine produkties node wordt gemist.

Opvallend is dat er in Den Helder niet of nauwelijks sprake is van buurt- en clubhuiswerk.

Knelpunten

Bij de bestaande voorzieningen is er duidelijk sprake van een aantal knelpunten. Zo ontbreekt er nogal wat aan diverse voorzieningen: de openbare bibliotheek zal ruimte moeten krijgen in Middelzand, het Expressiecentrum kampt met ernstig ruimtegebrek. Klachten over slechte accommodatie komen ook vrij veel naar voren.

Uit het onderzoek is ook duidelijk naar voren gekomen dat de beleids- en overlegorganen zoals de Culturele Raad, de raadscommissie en het gemeentelijk bureau culturele zaken, te weinig contact hebben met de mensen in 'het veld'. Bovendien is gebleken dat er tussen deze drie beleidsorganen geen vorm — althans geen geregelde vorm — van overleg bestaat. Dit communicatiegebrek belemmert zowel de culturele organisaties als het gemeentebestuur, dat voorwaarden voor een duidelijk samenhangend beleid wil scheppen.

Zoals gezegd is er te weinig contact tussen de beleidsorganen en het particulier initiatief. Dit komt omdat de overheid en haar apparaat als bureaucratisch worden ervaren, terwijl het particulier initiatief dikwijls alleen maar pleitbezorger is voor eigen belang, zonder begrip op te brengen voor het afwegingsproces dat het beleid moet voeren. Deze problemen zijn niet op te lossen met een nieuwe structuur voor de samenwerking; het zal vooral moeten komen van de mensen die haar inhoud moeten geven. Alleen maar verwachtingen koesteren van een nieuwe structuur, waarom velen vragen, kan hoogstens leiden tot procedurele verbeteringen. Vanuit het onderzoek is alleen maar geprobeerd gegevens te verzamelen en aanbevelingen te doen.

De uitslag van het onderzoek is daarom niet anders dan een poging tot verheldering.

De waarde van de gegevens moet binnen een goed werkende overlegstructuur kunnen worden gewogen en dat gewicht moet in besluiten tot uitdrukking worden gebracht.

Op één uitzondering na zijn voor alle culturele voorzieningen aanzetten gegeven. Dat deze kunnen worden verbeterd en verfijnd door b.v. te experimenteren, zijn conclusies die uit het onderzoek zijn te trekken.

Tenslotte willen we nog opmerken, dat het duidelijk is dat, als overal elders, ook in Den Helder veel meer samengewerkt zou kunnen worden, hetgeen de efficiëntie zou bevorderen.

HOOFDSTUK 2

Werkwijze

In de zomer van 1974 gaf het gemeentebestuur van Den Helder te kennen een uitgebreid onderzoek te willen laten verrichten naar het culturele leven van Den Helder.

Een verzoek om de mogelijkheden hiertoe na te gaan werd gedaan aan het Opbouworgaan Noord-Holland en de Culturele Raad Noord-Holland.

Na overleg tussen deze instellingen, de Helderse Culturele Raad en het Samenlevings Opbouw Orgaan (bureau Den Helder) werd een onderzoekteam samengesteld. Elk der genoemde instellingen leverde hiervoor een deskundige. Het onderzoekteam kreeg tot taak:

Het inventariseren van wensen en problemen om zo te komen tot een bijdrage voor het cultuurbeleid van de Helderse overheid.

Bij de start van het onderzoek is het team ervan uitgegaan, dat het cultuurbeleid mede wordt bepaald door de structuur van de stad, zowel in historisch, ruimtelijk als demografisch en sociaal-economisch opzicht.

Ook is als vaststaand aangenomen dat voor een optimaal voorzieningenpakket voor Den Helder het rijks- en provinciaal cultuurbeleid in hoge mate mede hiervoor de voorwaarden moet scheppen.

Daarnaast is ervan uitgegaan dat in Den Helder een aantal beleidsorganen een centrale plaats inneemt, te weten: de commissie voor advies en bijstand, de Culturele Raad en het Cultureel bureau en dat overleg tussen deze instellingen een noodzaak is.

Tenslotte zijn er dan nog de onmisbare hulpmiddelen voor het culturele leven, zoals accommodatiebeleid, organisatievormen en subsidiebeleid.

Interviews

Met sleutelfiguren van culturele organisaties, zowel op het terrein van de overheid als van particulieren, zijn interviews gehouden. Hiervoor had het team een aantal kernvragen op papier gezet; aan de hand daarvan zijn de interviews gehouden in de vorm van een open gesprek. Er is dus alleen gesproken met vertegenwoordigers van organisaties, niet met individuele personen, zoals b.v. beeldende kunstenaars.

Enquête

Naast de interviews is ook een uitgebreide enquête gehouden onder verenigingen, instellingen, organisaties en groeperingen die zich geheel of gedeeltelijk bezig houden met culturele ontwikkeling en vorming of die bij hun werk raakvlakken hebben met culturele elementen (b.v. jeugdwerk). Voor de enquête is een uitgebreide vragenlijst opgesteld.

Doel

Het doel van de interviews, gehouden door het onderzoekteam zelf, was een inzicht te krijgen in de doelstellingen en activiteiten van de ondervraagde instellingen.

Verder kreeg elke geïnterviewde gelegenheid een visie te geven op de culturele situatie en eventuele tekorten aan te geven op het terrein van

- accommodatie
- subsidies
- samenwerking
- vernieuwingen en experimenten

Het doel van de enquête, die is uitgevoerd door studenten van de Pedagogische Academie, was een inzicht te krijgen in

- doelstelling en structuur van de verenigingen/organisaties
- samenstelling van het ledenbestand
- activiteiten en ervaringen bij de uitvoering

- accommodatie en de wensen op dit gebied
- financiën
- bestuurssamenstelling

(De enquête was nogal omvangrijk. Daarom is deze niet opgenomen in het rapport. Geïnteresseerden kunnen deze opvragen bij het Opbouworgaan N.H., Kleine Houtweg 32, Haarlem; tel. 023-319130).

Deelnemers

Om alle verenigingen en instellingen te bereiken is dankbaar gebruik gemaakt van het adressenbestand van het Cultureel Bureau. Ook de Helderse Culturele Raad heeft alle mogelijke medewerking verleend.

In totaal zijn 194 verenigingen of instellingen gevraagd om mee te doen aan de enquête.

Honderdnegenveertig hebben positief gereageerd. De voornaamste reden dat de rest niet heeft gereageerd was dat deze verenigingen óf al lang waren opgeheven óf omdat het adres verouderd bleek. Het is mogelijk dat er op cultureel gebied nieuwe verenigingen of instellingen zijn die niet zijn geënquêteerd. Een enkel geval kwam het onderzoekteam tijdens de enquête ter ore, zodat in dat geval nog corrigerend kon worden opgetreden.

HOOFDSTUK 3

Beleidsorganen

Uit het onderzoek is gebleken dat de drie beleidsorganen, de Culturele Raad Den Helder (H.C.R.), de commissie van advies en bijstand voor culturele zaken (C.C.) en het gemeentelijk bureau voor culturele zaken (C.B.) alle drie tekorten vertonen in hun contacten met het culturele leven in Den Helder. Bovendien hebben de drie organen geen geregelde vorm van onderling overleg.

Het onderzoeksteam heeft elk van de drie beleidsorganen doorgelicht en doet vervolgens een aantal aanbevelingen.

Samenspel

Het cultuurbeleid is sterk afhankelijk van particuliere initiatieven en van de mate waarin overheid en particulieren tot een vruchtbaar samenspel komen.

Een cultuurbeleid, zo staat het dan ook in de Cultuurnota voor de provincie Noord-Holland, is een zaak van de hele gemeenschap en hoewel dit de gemeentelijke overheid niet ontslaat van haar verantwoordelijkheid voor het welzijn, dus voor de cultuur in de gemeenschap, is het ontwerpen van een cultuurbeleid en de manier waarop dit wordt uitgevoerd, toch duidelijk een zaak van de gehele gemeenschap. Voordat de huidige wethouder van cultuur in functie trad, was de mate waarin particulieren steun van het gemeentebestuur vroegen, bepalend voor de voorkeuren die werden gesteld. Het huidige culturele beleid heeft sterk het stempel van deze wethouder. In dat beleid is de educatie uitgangspunt: bij allerlei vormen van cultuur wordt daarom de deelneming bevorderd.

Dit heeft enerzijds tot gevolg dat meer 'traditionele' vormen van cultuur blijvend financiële steun ontvangen, hoewel niet altijd een breed bereik kan worden aangetoond. Anderzijds heeft dit beleid tot gevolg dat de culturele vorming reeds vanaf de basisscholen wordt bevorderd. Dankzij de inzet van de wethouder krijgen de culturele voorzieningen binnen het gemeentebeleid van Den Helder relatief veel aandacht.

Om tot een beter afgewogen cultuurbeleid te komen werd besloten tot de instelling van een Culturele Raad en een commissie voor advies en bijstand in culturele zaken. Het gemeentelijk Cultureel Bureau had de opdracht om naast zijn uitvoerings- en adviestaken diensten te verlenen aan het particulier initiatief. Het onderzoek heeft uitgewezen dat deze opzet onvoldoende is ontwikkeld.

Cultureel Bureau

Het Cultureel Bureau heeft voor het verenigingsleven het 'image' van programmamaker van de schouwburg en verhuurder van ruimten. Het bureau richtte zich dan ook in de beginperiode op voorbereiding en begeleiding van het schouwburgprogramma en andere schouwburgactiviteiten.

Na instelling van de culturele commissie werd het bureau uitgebreid met een stafmedewerker, waarna het verantwoordelijk werd voor de uitvoering van het cultureel beleid, zoals dat door B en W wordt vastgesteld. Tevens verzorgt het bureau de beleidsvoorbereidingen voor B en W en de culturele commissie. Tot nu toe is de beleidsvisie van het Cultureel Bureau niet in nota's verwoord.

De contacten van het Cultureel Bureau met het culturele veld zijn sterk afhankelijk van de vraag vanuit de verenigingen. De contacten betreffen subsidie-aanvragen en vraag naar repetitie- of atelierruimte. De verenigingen spreken over een goed maar formeel contact. De contacten met de beeldende kunstenaars over de vraag naar atelierruimte worden van weerszijden niet bevredigend genoemd.

Tijdens de gesprekken met het Cultureel Bureau zijn geen voorbeelden genoemd van het aanzwengelen of stimuleren van nieuwe werkvormen.

In gecombineerde (rijks-gemeente) subsidies ziet het Cultureel Bureau het gevaar van een doorkruising van gemeentelijke prioriteiten.

Aan de Culturele Raad verleent het bureau formeel geen diensten.

Culturele Raad

De Culturele Raad is opgericht in 1969. Het doel was: het creëren van een overlegorgaan, dat volkomen vrij van overheidsbeïnvloeding zou moeten zorgen voor een vorm van samenwerking tussen overheid en burgerij.

De overheid koos bewust voor een lichaam dat geen bevoegdheden zou dragen. Ook kreeg het geen organiserende taak toebedeeld.

De leden moeten worden gezien als globale vertegenwoordigers van de bevolking en mogen niet gebonden zijn aan een vereniging. De leden zijn geen gekozen vertegenwoordigers. In de meeste gevallen worden zij voorgedragen door de reeds zittende leden, waarna B en W ze benoemt.

Bij de opzet werd met de gedachte gespeeld om te komen tot een sectiegewijze opbouw, b.v. voor muziek, toneel, beeldende kunst, educatieve vorming, stadsverfraaiing. Slechts enkele secties, zoals die van muziek, kregen enige betekenis.

Geleidelijk aan groeide bij de leden het besef dat de Culturele Raad niet goed functioneert en dat vooral de vrije opstelling het werk niet ten goede komt.

Ook anderen, zoals de wethouder, het Cultureel Bureau, de culturele raadscommissie en de verenigingen vinden dat de Raad onbevredigend werkt. De verenigingen en instellingen hebben tot nu toe geen relatie van de Raad met het culturele veld ervaren.

Om meer contact te krijgen zijn sinds kort de vergaderingen van de Raad openbaar; ook hebben nu leden van de Raad zitting in de gemeenteraadscommissie.

Tijdens het onderzoek bleek een groot aantal ondervraagden de Culturele Raad niet te kunnen plaatsen. In enkele gevallen werd de Raad verward met het Cultureel Bureau of de vroegere Helderse Gemeenschap.

Culturele commissie

De C.C. is een commissie, bestaande uit zes gemeenteraadsleden en vier leden van de Culturele Raad. De wethouder van culturele zaken is voorzitter.

De commissie heeft tot taak een bredere basis te geven aan het uitvoerende beleid van de wethouder. In de praktijk betekent dit dat de voorstellen van B en W worden besproken en zo nodig van nadere adviezen worden voorzien.

Tijdens de interviews lieten de gemeenteraadsleden duidelijk weten dat, bij de beoordeling van de voorstellen politieke motieven een duidelijke rol spelen, en dat de binding en betrokkenheid met wat zich afspeelt in het culturele leven pas op de tweede plaats komt.

De C.C. is ongelijksoortig van samenstelling, niettemin worden de meeste adviezen unaniem gegeven. Op het beleid van de wethouder is de afgelopen jaren dan ook nooit in die mate kritiek geweest dat van grote spanningen kon worden gesproken. De C.C. vergadert in het openbaar. De publieke tribune wordt gemiddeld door zo'n dertig mensen bezet. Ook de pers is meestal aanwezig. Het publiek krijgt van de voorzitter alle gelegenheid om mee te discussiëren of eventueel belangen te verdedigen. Op één uitzondering na bleek geen van de raadsleden de openbaarheid als een rem te zien.

De gemeenteraadsleden verwachten van de vier H.C.R.-leden in hun midden dat ze een inbreng hebben op basis van hun deskundigheid.

Ook de leden van de C.C. hebben naar de mening van de verenigingen weinig of geen contact met het culturele leven. Directe initiatieven van de raadsleden zijn er zelden.

Aanbeveling

Om een beter contact van de drie beleidsorganen met het veldwerk mogelijk te maken, is volgens het onderzoekteam reorganisatie nodig. Hierdoor zou het mogelijk worden om enerzijds de gemeentelijke overheid goed en deskundig voor te lichten over wat er leeft in het plaatselijke culturele werk, en om anderzijds zowel organisatie als individuele personen alle kans te geven om hun inzichten en ideeën kenbaar te maken bij die overheid.

Het onderzoekteam ziet deze mogelijkheid als de huidige commissie voor advies en bijstand en de Culturele Raad worden opgeheven, waarna één nieuwe commissie zou worden gevormd. Deze commissie zou de overheid gevraagd en ongevraagd adviezen moeten geven en daarnaast impulsen moeten geven aan verenigingen, personen, enz.

De leden zouden vanzelfsprekend belangstelling moeten hebben voor het culturele leven en daarnaast een deskundigheid moeten ontwikkelen.

Van de adviezen die deze commissie geeft zou het gemeentebestuur alleen gemotiveerd mogen afwijken.

Het aantal leden van de commissie zou afhankelijk moeten zijn van de culturele opbouw. Thans kunnen in Den Helder duidelijk twaalf sectoren worden onderscheiden, waarbinnen afdelingen bestaan. Uit iedere afdeling worden twee afgevaardigden gekozen voor een openbare sector-vergadering; uit deze afgevaardigden wordt vervolgens een vertegenwoordiger gekozen.

Naast deze twaalf vertegenwoordigers uit het culturele sector zou het onderzoeksteam graag zes raadsleden in de nieuwe commissie zien opgenomen. Een vertegenwoordiger uit de culturele vertegenwoordiging zou secretaris moeten worden. Het secretariaatswerk zou in overleg met de secretaris kunnen worden verricht door het Cultureel Bureau. De commissieleden zouden benoemd en geïnstalleerd moeten worden door B en W, maar voordat men zover is, zal eerst een startgroep moeten worden gevormd die het voorbereidende werk doet.

Het Cultureel Bureau zou in deze opzet voorbereidend werk voor de nieuwe commissie moeten doen, zoals het formuleren van beleidsvoorstellen. Ook zou het C.B. zijn administratieve taak voor de reeds bestaande commissies en werkgroepen, zoals de commissie voor aankoop kunst, programmacommissie schouwburg, ateliercommissie voor beeldende kunst etc. moeten voortzetten.

Het onderzoeksteam zou graag zien dat de nieuwe commissie wordt gebaseerd op artikel 61 van de gemeentewet, waardoor zij meer bevoegdheden zou krijgen dan alleen een adviserende.

Sectoren

De hierboven genoemde sectoren, die in de nieuwe commissie vertegenwoordigd zouden zijn, zijn de volgende:

- 1 bibliotheken, muziekschool, Expressiecentrum, kunstzinnige vorming onderwijs
- 2 beeldende kunst
afdelingen: tentoonstellingen
 galeries
 ateliers etc.
- 3 museum, geïnteresseerden in geschiedbeoefening
- 4 vormings- en ontwikkelingsorganisaties (VU, NIVON, VJV, VWJ, buurtwerk, Jeugd- en jongerenwerk, SVO)
- 5 muziekverenigingen
- 6 zangverenigingen
- 7 toneelverenigingen
- 8 dans/volksdans/ballet
- 9 film/fotoclubs
- 10 speeltuinen
- 11 jeugd- en jongerenclubs
- 12 bejaardenorganisaties (via Stichting Voorziening Ouderen)

HOOFDSTUK 4

Enquête en interviews

Het onderzoekteam heeft interviews gehouden met sleutelfiguren uit de sfeer van overheid en particulier initiatief. Voorts organisaties of groeperingen die zich geheel of gedeeltelijk richten op de culturele ontwikkeling en vorming. Hier eerst de resultaten van de interviews.

Bibliotheken

Den Helder telt op het gebied van het bibliotheekwezen drie organisaties t.w.: de Openbare Bibliotheek, welke de belangrijkste plaats inneemt, de Rehoboth-bibliotheek en de rijdende bibliotheek van de provinciale bibliotheekcentrale: Bibliobus. De openbare bibliotheek leende vanuit haar drie vestigingen in 1973 in totaal 306.280 boeken uit, waarvan ruim vijftien percent studieboeken.

De belangrijkste lezersgroep van de openbare bibliotheek bestaat uit jeugd (met als kern de middelbare scholieren), huisvrouwen en bejaarden.

Het aantal lezers van de openbare bibliotheek ligt beneden het landelijk gemiddelde. Landelijk is dit nl. 18,5 percent tegen voor Den Helder 16,5.

Het gemiddeld aantal uitleningen per lezer bedroeg in 1973 voor het land 40,4 en voor Den Helder 34,5 percent.

De Rehoboth-bibliotheek heeft vier uitleenposten en is onderdeel van het evangelisatiewerk van de gereformeerde kerk. De voornaamste lezersgroep woont rond de uitleenposten en bestaat voornamelijk uit zieken, bejaarden en jeugd.

De Rehoboth bezit 15.000 boeken en verzorgt 30.000 uitleningen per jaar. Een twintigtal zieken krijgt de uitleen thuis bezorgd.

Accommodatie

De openbare bibliotheek heeft vestigingen in het centrum, Nieuw Den Helder en De Schooten.

De Rehoboth bibliotheek heeft uitleenposten in de Ooievaarstraat, Goversstraat, Jan Verfaillweg en Julianadorp.

Twee uitleenposten van de Rehoboth zijn een uur per week open, een post twee uur en een post vier uur per week.

De Rehobothbibliotheek vindt haar vestigingen te klein en ongeschikt.

De Openbare Bibliotheek vindt dat ze te weinig vakbekwame medewerkers heeft en een te beperkt en gedeeltelijk verouderd boekenbezit.

Een groot bezwaar bij de Rehoboth bibliotheek vindt men dat het bestand van de vrijwillige medewerkers zich vrij snel wijzigt.

Wensen

De Openbare Bibliotheek zou graag komen tot:

- schoolbibliotheek-dienst
- bejaardenbibliotheek-dienst
- ziekenhuisbibliotheek-dienst
- documentatiecentrum
- discotheek/muziekbibliotheek
- uitbreiding accommodatie in het centrum
- nieuwe vestiging in Middelzand of Julianadorp
- uitbreiding staf met vijf bibliotheek-technische en vijf administratieve medewerkers.

Financiën

De Openbare Bibliotheek krijgt subsidie van het Rijk en de gemeente volgens de subsidieregeling.

De Provinciale Bibliotheek Centrale krijgt subsidies van Rijk en provincie.

De Rehoboth bibliotheek krijgt een gemeentelijke subsidie van f 500,— en vrijwillige bijdragen uit kerkcollectes.

De Rehoboth bibliotheek zou graag wat meer financiële armslag willen krijgen om o.a. het boekenbezit uit te breiden en een part-time kracht aan te trekken.

De Rehoboth bibliotheek zou ook graag willen samenwerken met de Openbare Bibliotheek. Ook staat een nieuwe vestiging in De Schooten op het lijstje van wensen.

Alle drie krijgen natuurlijk ook inkomsten van het lezersbestand.

Aanbeveling

Van het bestuur van de Openbare Bibliotheek zou moeten worden verlangd, dat het een duidelijke nota opstelt, waarin aangegeven wordt hoe de voorkeuren liggen, hoe de bibliotheek dient te fungeren nu de nieuwe bibliotheekwet er is en ook hoe men tot realisatie denkt te komen van het aanzienlijke wensenpakket.

Overigens is in de bibliotheekwet gesteld dat het bevoegd gezag de plicht heeft een plan vast te stellen.

Hoewel het vrijwilligerswerk bij de Rehoboth bibliotheek niet hoog genoeg kan worden gewaardeerd, zou het toch aanbeveling verdienen wanneer er samenwerking met de openbare bibliotheek komt. De vrijwilligers zouden, wanneer ze worden ingezet vanuit de Openbare Bibliotheek, veel meer keuze hebben en ook kunnen terugvallen op de daar aanwezige deskundigheid.

Creativiteitscentrum

Het Expressiecentrum is opgenomen in een samenwerkingsverband in Noord-Holland Noord. Het is ook aangesloten bij de landelijke vereniging voor creativiteitsontwikkeling.

Het doel van dit door C.R.M. erkende instituut, is:

- het ontwikkelen van uitdrukkingsvaardigheid en het leren verstaan van anderen uitingen
- het wegnemen en het leren omgaan met sociale en psychische factoren, die het verwerkelijken van het creatieve vermogen belemmeren.
- het stimuleren en motiveren tot vormgeving van inzichten, gevoelens, meningen en gedachten; tot vormgeving van wat de mensen beroert en bezig houdt.

Voor het eerste cursuspakket van het seizoen 1974-'75 schreven 158 volwassenen en 52 kinderen in. De volwassenen konden kiezen uit negen cursussen en de kinderen (6-14) waren over vijf groepen verdeeld. Er worden jaarlijks twee cursuspakketten gegeven.

Onder de 158 volwassenen die inschreven voor het eerste cursuspakket 1974-'75 werd een enquête gehouden. Uit de 129 ingevulde formulieren kwam naar voren, dat de cursisten uit de volgende stadsdelen kwamen:

33 stad binnen de linie oost
13 stad binnen de linie west
34 Nieuw Den Helder
36 De Schooten
2 overig uit de gemeente
8 buiten de gemeente

De cursisten behoorden tot de volgende inkomstengroepen:

minder dan f 18.000,—	25
f 18.000,— tot f 25.000,—	55
f 25.000,— tot f 35.000,—	30
meer dan f 35.000,—	5
geen antwoord	14
	—
totaal	129

Het Expressiecentrum is kortgeleden begonnen met een kadercursus. De cursisten kunnen na afloop worden ingezet voor het geven van cursussen voor bejaarden, in speeltuinen, buurt- en clubhuis, en voor jongerenwerk.

Accommodatie

De accommodatie is centraal gelegen. De beschikbare ruimte is volledig in gebruik.

Financiën

Het Expressiecentrum krijgt van Rijk en provincie de subsidie die geldt voor creativiteitscentra. Van de gemeente krijgt het E.C. een subsidie voor huisvesting en een deel van het exploitatietekort.

De vakkrachten worden gehonoreerd volgens de hiervoor bestaande rijksregeling. Inkomsten worden verkregen uit het cursusgeld.

Wensen

Het bestuur van het Expressiecentrum zou graag ook kadercursussen voor het onderwijs zien gerealiseerd. Ook zou het graag contacten willen met de kunstzinnige vorming onderwijs.

Aanbeveling

In een gefaseerde meer-jaren-planning moeten er mogelijkheden worden geschapen om de dienstverlenende taak voor kadercursussen uit te breiden. De rijksregeling voorziet hierin niet. In de eerste fase zouden daarom de honoraria van twee docenten geheel ten laste van de gemeente moeten komen.

Ook uitbreiding van accommodatie is gewenst. Het E.C. heeft hierover een rapport samengesteld.

Theater

Voor theater beschikt Den Helder over de gemeentelijke schouwburg met 700 zitplaatsen. In 't Huys Tijdverdrijf is een zaal met 400 zitplaatsen, maar hier zijn de mogelijkheden voor uitvoeringen van produkties tot een minimum beperkt.

De gemeentelijke schouwburg biedt voor de gemiddelde theaterprodukties redelijke mogelijkheden.

Voor de grotere produkties is het toneel te gering van omvang.

Er is geen zaal voor kleine produkties. Soms wordt de foyer hiervoor gebruikt.

Uitvoeringen kunnen niet gelijktijdig in de zaal en de foyer worden gegeven.

Er bestaan plannen om de foyer te verbouwen, waardoor deze geschikter zou worden voor uitvoeringen.

De Helderse Culturele Raad is echter voorstander van een aparte zaal voor kleine theaterprodukties met een accommodatie van ruim tweehonderd zitplaatsen.

De directie van de huidige schouwburg wordt gevoerd door het cultureel bureau.

Een speciale commissie zorgt voor de programma-samenstelling.

Bij de keuze speelt de te verwachten bezetting van de zaal een voorname rol. De commissie probeert een zo breed mogelijk publiek te bereiken.

Hiernaar is nog nooit een onderzoek gedaan. Er is zowel waardering als kritiek voor het programma.

Ligging

De ligging van de schouwburg in het centrum is goed. Station en parkeergelegenheid zijn in de direkte omgeving.

Financiën

Een gemeentelijke subsidie dekt het exploitatie-tekort; voor 1975 werd dit geraamd op f 432.446,—.

Aanbevelingen

Er bestaat behoefte aan een zaal die voor kleine theaterprodukties en voor andere doeleinden kan worden gebruikt.

Hier zouden ook andere manifestaties kunnen worden gehouden, zoals exposities, film en discotheek.

Voor de huidige schouwburg moet de frequentie van beroepsgezelschappen wor-

den opgevoerd. Daarnaast moet een betere werving naar nieuwe publieksgroepen plaatsvinden. Een studiec commissie van deskundigen zou hier goed werk kunnen doen.

Film

Den Helder heeft twee bioscopen, beide in het centrum gelegen.

Bij de samenstelling van programma's wordt alleen gekeken naar de te verwachten inkomsten.

Het publiek bestaat als overal elders, voornamelijk uit jongeren.

Film als cultureel en artistiek medium krijgt in Den Helder geen enkele aandacht.

Aanbeveling

Er moet gezocht worden naar mogelijkheden om te komen tot een filmhuis, zo mogelijk in samenwerking met de bioscoopwereld.

Een filmsectie van de culturele raad zou het beleid kunnen voeren, terwijl het cultureel bureau de organisatie op zich zou kunnen nemen.

Beeldende kunst

Tentoonstellingen voor beeldende kunst worden gehouden in de leeszaal van de openbare bibliotheek, onder auspiciën van de Kunstliga, in Paal I en de Icoon.

KUNSTLIGA

De Kunstliga stelt als doel van de exposities de opvoedkundige taak voorop. Er wordt voornamelijk werk van hedendaagse kunstenaars geëxposeerd. Voor het overgrote deel is er belangstelling van jongere kijkers tussen de 18 en 35 jaar.

De Kunstliga is de enige organisatie die op ideële grondslag beeldende kunst naar Den Helder haalt.

De tentoonstellingen zijn sterk wisselend van kwaliteit. Voor sommige exposities wordt samengewerkt met de Culturele Raad Noord-Holland.

Het bestuur zegt, dat het nogal moeite kost exposanten te vinden die voldoen aan de gestelde normen.

Accommodatie

De kelder van de bibliotheek is een verre van ideale expositieruimte. Is onopvallend gelegen en niet toegankelijk voor gehandicapten.

Financiën

De beperkte financiële middelen hebben een sterke invloed op het programma-beleid. De gemeente geeft een jaarlijkse subsidie.

Voor 1975 bedroeg deze f 4.650,—.

Daarnaast zijn er inkomsten uit donaties.

Van alle verkochte werken krijgt de Liga twintig percent van de vraagprijs.

GALERIES

Den Helder had tijdens het onderzoek twee galleries: Paal I en Icoon, beide in het centrum gelegen.

Er is voor beide een beperkt publiek, verspreid over de hele stad. Voor Paal I, dat een uitstekende accommodatie heeft, 80 tot 200 bezoekers per expositie met een kern van 40 vaste bezoekers.

De galeriehouders kunnen uit de inkomsten van hun galerie niet in hun levensonderhoud voorzien, men kan ze eerder zien als niet-gehonoreerde medewerkers.

Icoon is een galerie, die alleen werk van amateurkunstenaars exposeert.

De werken van kunstenaars die worden geëxposeerd kunnen tegen een relatief lage prijs worden verkocht, omdat naast de rijkssubsidie de gemeente een extra aankoop-subsidie verstrekt, die alleen voor inwoners van Den Helder van toepassing is. Voor 1975 had de gemeente voor aankoopsubsidies f 4.000,— gereserveerd.

De galeriehouders van Paal I heeft altijd geprobeerd een zo gevarieerd mogelijk programma te brengen. De economische basis voor een galerie in Den Helder is echter te smal, het aantal kopers te klein. De galeriehouders is daardoor geneigd

de verkoopbaarheid van het werk als uitgangspunt te nemen. Daarom is in 1975 het initiatief genomen om in Paal I een uitleenbureau voor beeldende kunst te vestigen.

UITLEENBUREAU

Het uitleenbureau, Stichting Kunstuitleen Den Helder gaat in 1976 van start. De deelnemers kunnen tegen een vastgesteld bedrag en voor een bepaalde periode werken van kunstenaars huren. Vijfzeventig percent wordt als spaartegoed — voor de deelnemer — belegd.

Uit ervaringen in andere steden blijkt dat vooral jonggehuwden grote belangstelling hebben voor de kunstuitleen.

De meeste uitleenbureau's in Nederland werken samen in een federatieve landelijke organisatie. In Noord-Holland zijn uitleenbureau's in Amsterdam, Haarlem, Zaanstad en Alkmaar. Er zijn ook initiatieven in andere plaatsen.

Financiën

De deelnemers die uit een spaartegoed een kunstwerk kopen komen in aanmerking voor de 20 percent rijkssubsidie.

De ruimte wordt gehuurd van de gemeente voor een symbolisch bedrag.

Daarnaast heeft het uitleenbureau in 1975 een startsubsidie van f 3.500,— en voor 1976 een subsidie van f 8.000,— van de gemeente gekregen.

Van het Anjerfonds kreeg de stichting f 2.000,— voor 1976.

GEMEENTELIJKE EXPOSITIERUIMTE

Een speciale gemeentelijke ruimte voor exposities voor beeldende kunst is er niet. Het Cultureel Bureau organiseert incidenteel tentoonstellingen, die meestal in de schouwburg worden gehouden.

Gemeentelijke subsidies dekken dan de kosten.

Aanbeveling

Het zou aanbeveling verdienen wanneer er een permanente gemeentelijke expositieruimte zou komen, liefst in een onderkomen waar ook andere culturele activiteiten plaatsvinden.

Samenwerking tussen het Cultureel Bureau en de Kunstliga voor tentoonstellingen is noodzaak.

Voor het overig expositieprogramma zou een beheerscommissie goed werk kunnen doen. Het secretariaat zou dan bij het Cultureel Bureau kunnen worden ondergebracht.

ATELIERS

Den Helder heeft negen atelierruimtes voor beroeps beeldende kunstenaars.

Deze ruimtes zijn gecreëerd in oude schoolgebouwen.

Zo zijn er twee in de Weststraat-school, zes in de Greydanusschool en één in de Rehoboth-school.

De ateliers zijn in een goede conditie. De kunstenaars hebben alle waardering voor het beleid.

Een atelier-commissie, waarin kunstenaars zitten, zorgt voor de toewijzing.

De ateliers zijn gevestigd in gebouwen welke eigendom zijn van de gemeente en komen financieel bijna geheel ten laste van deze overheid. De gebruikers betalen een symbolisch bedrag voor huur.

NOORDERKUNSTKRING

Er is ook een centraal gelegen accommodatie voor amateur-schilders, beeldhouwers enz. Dit centraal gelegen gemeentelijk gebouw is in beheer van de Noorderkunstkring.

De atelierruimte biedt de amateur beeldende kunstenaar in Den Helder voldoende gelegenheid voor het gezamenlijk beoefenen van een aantal technieken van de beeldende kunst. Ten onrechte wordt concurrentie gevreesd van het Expressiecentrum. De beide organisaties hebben totaal andere doelstellingen en uitgangspunten.

De een heeft als doel: het beoefenen van de amateur beeldende kunst.
De ander: het ontwikkelen van de kunstzinnig creatieve vermogens op een zo breed mogelijk terrein.
Langzamerhand groeit er tussen beide organisaties een betere verhouding.
De deelnemers van de Noorderkunstkring zijn afkomstig uit alle lagen van de bevolking. De leeftijd varieert van 25 tot 84 jaar: gemiddelde leeftijd 55 jaar.
Vakkrachten geven les. De organisatie berust bij het bestuur.

Accommodatie

Men zou graag zien dat er binnen de bestaande ruimte een grote zaal komt, waardoor de lichtinval beter zou worden. Ook zou de nieuwe ruimte dan kunnen worden gebruikt voor werkbijeenkomsten en exposities.

Financiën

De gemeente geeft een huursubsidie. Daarnaast zijn er subsidies van de gemeente en van het Rijk. De laatste loopt via de federatie FABK, waarbij de Noorder Kunstkring is aangesloten.
De overige kosten worden gedekt door contributie.

Gemeentelijke aankopen

Voor aankoop van beeldende kunst heeft het gemeentebestuur een adviescommissie benoemd. Hierin zitten twee beroeps beeldende kunstenaars, die op voordracht van de sectie beeldende kunst van de Culturele Raad Noord-Holland worden benoemd, en een vertegenwoordiger van resp. de Kunstliga, de Helderse Culturele Raad en de Noorder Kunstkring.
Het secretariaat berust bij het Cultureel Bureau.
Adviseurs van de afdeling Stedebouw voor Openbare Werken en de sociale dienst wonen de vergadering bij.

Financiën

De gelden voor aankoop van kunst worden verkregen uit de percentage-regeling. Overeenkomstig de rijksregeling is voor scholen 1 percent en van andere openbare gebouwen 1½ percent van de kale bouwsom bestemd voor kunst.
Daarnaast geeft de gemeenteraad jaarlijks een vast bedrag voor de aankoop van kunst in gemeentelijke gebouwen. Voor 1975 was dit tienduizend gulden.
Gesteld kan worden, dat de gemeente Den Helder voor de aankoop van kunst een positief beleid voert.

Monumentenzorg

Den Helder heeft weinig historische gebouwen.
Het gemeentebestuur tracht dit tekort aan historische gebouwen, die het karakter van een stad sterk meebepalen, te compenseren door bij de renovatie van de oude buurten en wijken het karakteristieke hiervan te accentueren.
Op de officiële monumentenlijst komt Den Helder maar negen maal voor.
Vier forten: Erfprins, Dirksz Admiraal, Westoever en Oostoever en de verbindingswal zijn monumenten en daarnaast nog: het Marinemuseum, het Commandement ('t Paleis), de Nieuwe Kerk aan de Weststraat, de Petrus en Pauluskerk aan de Kerkgracht en het stadhuis.
Volgens deskundigen verkeren alle monumenten in een redelijke staat.
Het gemeentebestuur stelt pogingen in het werk om ook de volgende gebouwen op de monumentenlijst te krijgen:
fort Kijkduin, het kerkje in Huisduinen, de Hervormde Kerk in Julianadorp, de Evangelisch-Lutherse kerk op de hoek Westgracht-Breestraat en het Loopuytpark.

Aanbevelingen

Het zou aan te bevelen zijn wanneer er een werkgroep van deskundigen en geïnteresseerden zou komen, die waken over het behoud van het aanwezige stedschoon en de historische elementen.

Wanneer oude stadsdelen worden opgeknapt zou het gemeentebestuur deze werkgroep om advies moeten vragen.

Musea

Den Helder kent maar een museum en wel het Marinemuseum.

Dit museum is voor de stad van cultureel belang in verband met de verwevenheid van Den Helder met de geschiedenis van de Koninklijke Marine. De collectie die de geschiedenis van de Marine van 1813 tot heden omvat, toont die verbondenheid ook aan.

Het marinemuseum trok in 1973 zo'n 29.000 bezoekers. Het valt onder het Ministerie van Defensie.

Aan het hoofd staat een museumconservator.

Hij wordt bijgestaan door ander marinepersoneel.

Aanbeveling

Het onderzoekteam vindt dat wanneer er initiatieven komen voor de instelling van een oudheidkamer of historische vereniging er dan samenwerking moet worden gezocht met het marinemuseum en de conservator. Een oudheidkamer in combinatie met het museum is de beste oplossing. Voor vraagstukken op dit gebied zou het ook goed zijn de provinciale museumconsulent te raadplegen.

Kunstzinnige vorming onderwijs

In dit onderzoek is de kunstzinnige vorming onderwijs opgenomen, omdat de K.V.O. mogelijk buitenschoolse activiteiten kan gaan ontplooiën en in ieder geval hierop stimulerend kan werken.

Voor het toekomstig culturele werk in Den Helder is de K.V.O. van groot belang, omdat hier de basis wordt gelegd die vele ouderen hebben moeten missen.

Het werkterrein van de K.V.O. omvat thans alle basisscholen en de eerste drie klassen van het voortgezet onderwijs; in totaal krijgen 12.000 leerlingen op 33 scholen per schooljaar 15 à 20 lessen culturele vorming, in drama, muziek, beeld en geluid, dans en beweging.

Getracht wordt de leerkrachten bij de ludieke aanpak van de gastdocenten te betrekken, zodat deze wijze van les geven ook buiten de uren van deze gastdocenten wordt doorgetrokken.

Accommodatie

De kunstzinnige vorming onderwijs beschikt over een eigen studio met video-apparatuur. Daarnaast beschikken vijf scholen over lokaliteiten waarin kan worden gewerkt. Soms wordt de schouwburg ingeschakeld.

Financiën

De K.V.O. komt geheel ten laste van de gemeente. In vaste dienst staan een coördinator en een part-time administratieve kracht.

Voor begeleiding zorgt een commissie bestaande uit onderwijskrachten.

Aanbeveling

Het zou aanbeveling verdienen wanneer er een optimale vorm van samenwerking zou ontstaan tussen de K.V.O., het Expressiecentrum en de Muziekschool. In de begeleidingscommissie zouden ook vertegenwoordigers van deze organisaties zitting moeten hebben.

Bejaardenwerk

Voor wat betreft het bejaardenwerk heeft het onderzoekteam zich beperkt tot het open bejaardenwerk.

De Stichting Voorzieningen Ouderen coördineert dit werk.

Het doel van het modern bejaardenwerk is de barrières slechten, die tegenhouden dat de bejaarden normaal deelnemen aan het maatschappelijk en culturele leven. Het beleid moet de mogelijkheden hiervoor scheppen.

Het werk is in drie hoofdgroepen ingedeeld:

- maatschappelijk dienstverlening
- ontspanning
- sociëteitswerk

(De twee laatste bevatten culturele elementen, die vallen onder het onderzoek).

Er zijn drie bejaarden-sociëteiten, twee in het centrum en één in De Schooten. Naar schatting bezoeken zo'n driehonderd van de vijfduizend bejaarden een sociëteit.

Vanuit de stichting Voorziening Ouderen leidt een coördinator het werk. Daarnaast is er in het dienstencentrum De Schooten nog een wijkpostleider. Naast deze beroepskrachten zijn er nog vrijwillige werkers.

Financiën

De stichting V.O. kreeg voor 1975 een gemeentelijke subsidie van f 60.000,—. Daarnaast geeft het Rijk subsidie en geven de deelnemers bijdragen.

Aanbeveling

De Stichting Voorziening Ouderen zou een werkgroep moeten vormen die er voor zorgt, dat er contacten komen met alle culturele organen, om te kijken waar en hoe de bejaarden bij de activiteiten kunnen worden ingeschakeld.

Enquête

Zoals in de inleiding gezegd, hebben 149 verenigingen en organisaties meegedaan aan de enquête.

In dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten.

De verenigingen zijn in vier hoofdgroepen ondergebracht:

- 1) De verenigingen welke tot doel hebben bepaalde culturele activiteiten te bevorderen (de specifieke culturele verenigingen)
- 2) De verenigingen die zich speciaal op bepaalde groepen van de bevolking richten, zoals vrouwen- en jeugdverenigingen
- 3) Meer op de omgeving gerichte organisaties: speeltuinverenigingen, wijk- en buurtcomité's
- 4) Een restgroep, waarin o.a. flora- en faunaverenigingen.

GROEP I

Muziek- en zangverenigingen

Hiertoe behoren behalve de muziekverenigingen en koren ook de opleidingsinstituten voor muziek.

De oudste vereniging is het Helders Mannenkoor dat in 1881 werd opgericht, de jongsten zijn het Nieuwe Dieper Visserskoor en het bejaardenkoor Excelsior die van 1973 dateren.

Een verdeling van de oprichtingsdata in drie perioden geeft het volgende beeld:

	voor 1940	1945—1960	na 1960	onbekend	totaal
muziek	5	6	7	—	18
zang	4	6	7	3	20
opleidingsinstituten	—	2	1	—	3
totaal	9	14	15	3	41

Alle verenigingen staan in principe voor iedereen open. Wel is het zo, dat er verenigingen zijn die alleen vrouwen, mannen of jeugdigen kennen.

Dan zijn er ook vier koren die alleen vrouwen als lid hebben, drie koren tellen alleen mannen, terwijl elf koren meer vrouwelijke leden hebben. Voor sommige koren betekent dit verschil een probleem.

Ook voor de muziekverenigingen hebben vrouwen meer belangstelling dan mannen. Slechts drie verenigingen hebben meer mannen.

Het ledental van de koren loopt uiteen van 11 tot 112.

Een indeling van koren en muziekverenigingen naar leeftijd ziet er als volgt uit:

	Koren	Muziekverenigingen
minder dan 15 leden	1	2
15 t/m 35 leden	7	4
36 t/m 75 leden	9	7
meer dan 75 leden	2	—
totaal	19	13

Het gemiddeld aantal leden per koor is 47,2, dat van de muziekverenigingen 42,6. Het ledental van de koren is tamelijk stabiel. Men zou graag wat meer toeloop van jongeren zien, vooral van mannen.

Voor de jeugdkoren neemt de belangstelling toe, b.v. voor het Willibrord kinderkoor. De jeugdoperettevereniging Lentebloemen kent een ledenstop. Het ledental van het Helders Kamerkoor daalt, terwijl het Gereformeerd Evangelisatiekoor zijn leden ziet overlopen naar anderen.

Ook het ledental van de meeste muziekverenigingen is tamelijk stabiel.

Herkomst

Ook is de verenigingen gevraagd uit welke wijken hun leden komen:

	koren %	muziekverenigingen %
binnen de linie O.	30,7	23,1
binnen de linie W.	30,0	32,3
Nieuw Den Helder O.	13,4	20,0
Nieuw Den Helder W.	8,9	5,8
De Schooten	10,4	11,5
Julianadorp	4,3	3,3
buiten de gemeente	2,2	3,9
totaal (incl. afrondingsversch.)	100,-	100,-

Verder is de verenigingen gevraagd om een opgave van de leeftijdsgroepen. Hierop hebben 86 percent van de koren en 65 percent van de muziekverenigingen een antwoord gegeven. Uit onderstaand staatje blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de koorleden hoger ligt. Dit houdt mede verband met het feit dat de toelatingsleeftijd van de muziekverenigingen dikwijls lager ligt.

	koren %	muziekverenigingen %
tot 15 jaar	17,4	26,9
15—24 jaar	14,5	30,2
25—39 jaar	15,9	20,1
40—54 jaar	20,9	17,3
55 +	31,3	5,5
totaal	100,-	100,-

Repetities

Per maand zijn er 100 koorrepetities, dat is gemiddeld vijf repetities per koor per maand.

De muziekverenigingen oefenen in totaal 113 maal in de maand, dat is gemiddeld acht maal per vereniging. Vooral de drumbands hebben een hoog oefengemiddelde.

De repetities worden meestal gehouden in de stad binnen de linie, waar ook de meeste leden wonen. Gemiddeld blijft een lid acht tot tien jaar bij een koor. Dit geldt ook voor de meeste muziekverenigingen, maar een derde van de muziekverenigingen geeft op dat het lidmaatschap maar vijf jaar of korter duurt.

Activiteiten

Bijna alle verenigingen en koren geven uitvoeringen. Negen koren hebben geen uitvoering genoemd als vorm van activiteit.

De muziekverenigingen hebben naast uitvoeringen in een zaal, ook nogal eens een festival of concours buiten Den Helder.

Tenslotte houden de verenigingen en koren natuurlijk de gebruikelijke ledenvergaderingen en ook wel gezelligheidsbijeenkomsten b.v. bingo-avonden.

Accommodatie

De beoordeling van de kwaliteit van de ruimten loopt uiteen van goed, matig tot onvoldoende.

Alleen de koren (vier) en de verenigingen (één) met een levensbeschouwelijke signatuur hebben een eigen accommodatie.

Van de koren noemen zes hun accommodatie zeer matig. Zeven muziekverenigingen (zij verzorgen zestig percent van de repetities) zijn niet tevreden.

De meeste koren en muziekverenigingen zouden graag een permanente eigen ruimte hebben van zo'n 100 tot 120 m² (één koor wil zelfs 200 m²), centraal in de stad gelegen, waarmee vermoedelijk bedoeld wordt binnen de linie.

De koren willen de ruimte ook wel met anderen delen.

De koren achten een huurprijs per jaar van f 800,— voor zo'n accommodatie redelijk, de muziekverenigingen een huur van f 500,—.

Samenwerking

De samenwerking van muziekverenigingen en koren met anderen is vrij goed te noemen. Tien koren gaven op voor een uitvoering met muziekverenigingen (6) of met andere koren samen te werken. Vijf koren kennen nog geen vorm van samenwerking, maar bij drie van hen leeft wel de wens.

Tien muziekverenigingen gaven op samen te werken. Soms worden voor een concert leden uitgewisseld.

De muziekverenigingen die nog geen vorm van samenwerking kennen, gaven op hieraan ook geen behoefte te hebben.

Tien koren zijn aangesloten bij een bond, terwijl negen muziekverenigingen zijn aangesloten bij een overkoepelende organisatie.

Financiën

Veertien muziekverenigingen krijgen een gemeentelijke subsidie.

De subsidie hangt, volgens de bestuurders, ook samen met de dikwijls vrij hoge huur die ze voor de door de gemeente beschikbaar gestelde ruimte moeten betalen.

Zes muziekverenigingen noemen de financiële positie dan ook problematisch. De verenigingen vinden de schouwburg erg duur. Ook ontbreekt vaak geld om instrumenten of nieuwe uniformen te kopen.

Via akties, bazars en verlotingen probeert men om aan meer geld te komen. Negen verenigingen hebben donateurs.

De contributies lopen uiteen van vijftig cent tot f 1,25 per week.

Vijf koren krijgen een gemeentelijke subsidie. Acht koren hebben financiële problemen. Voor enkele koren betaalt een kerkgenootschap de organist en dirigent. Vijf koren hebben donateurs.

De contributies lopen uiteen van dertig cent tot f 2,25 per week.

Toneel- en cabaretverenigingen

Vier verenigingen houden zich bezig met het amateurtoneel. Alle vier zijn na de oorlog gestart. Het ledental per vereniging is beperkt tot maximaal twintig leden.

De verenigingen zijn buurtgebonden of hebben een verbintenis met een bedrijf als de rijkswerf.

Volksdans en ballet

Dans en ballet wordt beoefend onder auspiciën van de Volksdansvereniging Den Helder. De deelnemers zijn voornamelijk vrouwen.

In ruimten van twee scholen volgen 270 meisjes les in volksdans. De ruimte in de Herderschee school is onvoldoende.

Samenwerking

De toneel, dans enz. verenigingen hebben onderling zo goed als geen samenwerking.

Voor amateurtoneel bestaat wel overleg over de data van uitvoeringen.

Vormings- en ontwikkelingsorganisaties

Hieronder vallen de Maatschappij tot 't Nut van 't Algemeen, de Helderse Volksuniversiteit en het Nederlands instituut voor volksontwikkeling (Nivon).

Verder de twee verenigingen die de taalontwikkeling willen bevorderen, te weten Nova Senta en Alliance Francaise.

Dan zijn er ook nog organisaties die, hoewel ze zich niet direkt met vormings- en ontwikkelingswerk bezig houden, toch een belangrijke bijdrage leveren aan educatie en vorming en wel: de stichting Wereldwinkel en de stichting Politiek Jongeren Kontakt, de stichting Yoga en Vedanta en de NVSH.

Ook doen sommige jeugdorganisaties en vrouwenverenigingen aan vormingswerk.

De Volksuniversiteit telt ruim zeshonderd cursisten, als volgt verdeeld over de stad:

binnen de linie	320
Nieuw Den Helder	200
De Schooten	70
Julianadorp	7
buiten Den Helder	25

De organisatie berust bij vrijwilligers.

Het bestuur zou gaarne met andere organisaties willen samenwerken, mede omdat er een permanent tekort is aan vrijwilligers.

Het NIVON heeft 210 leden verspreid over de gehele gemeente.

Er zijn meer mannelijke leden dan vrouwelijke.

Er is een stijging van het ledental.

Er bestaat een vorm van samenwerking met het NVV, de vrouwenbond NVV en de Vogelwacht.

Het NUT telt 25 leden in de leeftijdsgroep van veertig jaar en ouder.

In totaal bereiken de drie genoemde organisaties 850 leden of cursisten, dat is 2,8 percent van de bevolking tussen 19 en 59 jaar.

Het bestaande vormings- en ontwikkelingswerk geeft voor volwassenen onvoldoende mogelijkheden voor permanente educatie.

Aanbeveling

Om dit wel te bereiken moet worden gezocht naar samenwerkingsvormen waarbij instellingen als het Expressiecentrum, Muziekschool, NvN-afdelingen en vrouwenorganisaties als gelijkwaardige deelnemers nauw gaan samenwerken met het onderwijs. De Pedagogische Academie zou veel meer kunnen worden ingeschakeld als gesprekspartner bij de beleidsvorming. Ook een instituut als „Open School” zou mogelijk hierbij kunnen worden betrokken.

Accommodatie

Twee van de drie organisaties zijn gehuust in het centrum.

De Volksuniversiteit heeft haar accommodatie in de aula van de mavo aan de Pasteurstraat. Het Nivon heeft onderdak in de J. P. Coenschool en kan voor lezingen terecht in de aula van de mavo. 't Nut houdt lezingen bij de leden aan huis.

Financiën

't Nut krijgt zijn inkomsten door middel van contributie.

De Volksuniversiteit en het Nivon heffen cursus- en entreegelden en krijgen daarnaast een subsidie van de gemeente.

Taalonderricht

De twee verenigingen voor taalonderricht zijn zeer verschillend van opzet.

Nova Senta als propagandist voor het Esperanto telt weinig leden.

Meer belangstelling trekt Alliance Francaise.

Beide verenigingen zeggen dat er sprake is van een toenemende belangstelling.

GROEP II

Tot deze groep behoren de verenigingen die op een bepaalde groep van de bevolking zijn afgestemd.

Vrouwen-verenigingen

Zevenentwintig vrouwenverenigingen hebben zich laten enquêteren. Ze hebben gezamenlijk bijna 1400 leden.

Een aantal heeft het karakter van een hulp- en dienstverleningsorganisatie, zoals de Federatie voor Vrouwelijke Vrijwillige Hulpverlening, F.V.V.H. en de Unie van Vrouwelijke Vrijwilligers U.V.V.

Als overkoepeling van achttien plaatselijke vrouwenverenigingen is er een Federatieve Vrouwenraad.

De activiteiten van de meeste verenigingen zijn gericht op de vorming en ontwikkeling van haar leden.

Veel verenigingen zijn omstreeks de jaren dertig ontstaan, zoals dat ook elders in het land het geval is. In veel gevallen ontstaat een sterke band met de vereniging, waardoor men jaren lid blijft. Het ledenbestand is vrij stabiel en bij slechts zeven van de 27 verenigingen is sprake van een terugloop. Niet alle verenigingen houden de leeftijdsopbouw van de leden bij. Van de verenigingen die dit wel doen blijkt dat het merendeel van de leden ouder is dan veertig jaar.

Enkele verenigingen hebben een buurtgebonden karakter. Deze verenigingen hebben afdelingen in de wijken.

Het totale ledenbestand verdeeld over de hele stad is als volgt:

Binnen de linie	702
Nieuw Den Helder	304
De Schooten	203
Julianadorp	183
	—
Totaal	1392

Samenwerking

De vrouwenverenigingen nemen voor het organiseren van gespreksavonden meestal contact op met het NIVON. Sommigen hebben contact met de vakbeweging.

In federatie-verband zitten de verenigingen meestal onder de paraplu van een landelijke instelling. Zelden is er contact met de plaatselijke Federatieve Vrouwenraad. Dit komt misschien omdat deze federatie in het verleden alleen het vrouwelijke vrijwilligerswerk bundelde.

Accommodatie

De accommodatie is verspreid over de gehele stad. Veel zalen van of bij kerkgebouwen worden gebruikt (12x). Dit komt voornamelijk door het levensbeschouwelijke karakter. Van de 24 verenigingen gaven 19 te kennen tevreden te zijn met hun ruimte, vijf zijn matig tevreden.

De nadelen zijn: te klein, te oud en niet centraal gelegen.

De meerderheid wil een centraal gebouw (15x), in zo'n gebouw willen negen een eigen ruimte, anderen spreken over een gezamenlijk gebruik.

De gewenste oppervlakte voor de twaalf verenigingen varieert van kleine vergader ruimten van 50 m² tot vergaderruimten van 75, 200, 300 m².

Voor een centrale ruimte willen de negen genoemde verenigingen wel bedragen betalen van f 90,— tot f 400,— per jaar.

Financiën

De vrouwenverenigingen hebben geen financiële problemen.

Deze verenigingen krijgen ook geen of bijna geen subsidie. Naast contributie zorgen bazars e.d. voor een bron van inkomsten. De eigen bijdrage van de leden varieert van f 7,50 tot f 30,— per jaar.

Jeugd- en jongerenverenigingen

Hiertoe zijn gerekend verenigingen, die zich speciaal voor de jeugd bezighouden met vorming, ontwikkeling en ontspanning. Ook de stichting kindercentra met haar speelzalen valt hieronder.

Het jeugd- en jongerenwerk hebben we voldoende diepgaand onderzocht om tot een gefundeerd oordeel te kunnen komen. Wel is ons duidelijk geworden, dat het bureau voor sport- en jeugdzaken veel aandacht besteedt aan voorzieningen voor het „traditionele” jeugdwerk.

- Grote achterstand is er op het terrein van het vrije jeugdwerk, zoals bij de jeugdsociëteiten. De twee bestaande jeugdsociëteiten hebben onvoldoende beroepskader.
- Er wordt een gering gebruik gemaakt van het cultureel jongeren paspoort. Van de ruim tienduizend jongeren in de leeftijd van 14—19 jaar welke in 1973 in Den Helder woonden, maakten er maar 340 gebruik van het paspoort.
- Er is geen formeel overleg over jongerenwerk tussen het bureau voor sport- en jeugdzaken en de drie culturele beleidsorganen.
Het verdient zeker aanbeveling een meer gericht onderzoek te doen naar de voorzieningen voor jeugd en jongeren.

De meeste jeugd- en jongerenverenigingen bestaan vijftien jaar of minder. Een van de oudste is de Jeugdbond voor Natuurstudie die in 1933 werd opgericht.

Een drietal verenigingen schat dat de meeste leden drie tot vijf jaar lid blijven, anderen menen dat dit maximaal tien jaar is.

Het jeugdwerk van het Leger des Heils werkt wat omvang betreft met een vrij stabiele groep.

De christelijke vereniging Turnlust (3.000 leden) heeft een steeds stijgend ledenaantal, evenals het NVV jongeren contact.

Bij de jeugdsociëteit Dodo kent men geen leden, maar alleen bezoekers. Dit bezoekersaantal stijgt eveneens.

Ingedeeld naar het aantal leden of bezoekers, kan een volgend staatje worden gemaakt:

tot 50 leden	3 verenigingen
50 tot 100 leden	3 verenigingen
100 tot 200 leden	2 verenigingen
meer dan 200 leden/bezoekers	4 verenigingen

Dodo, Turnlust en het Leger des Heils betrekken hun leden vanuit de gehele stad. De jeugdclubs van de Hervormde en Gereformeerde kerk hebben bijna alleen leden in De Schooten. Een typische wijkfunctie hebben ook de jeugdverenigingen van de St. Nicolaas-parochie en de Hervormde jeugdraad Julianadorp.

Accommodatie

Het werk van Turnlust en het Leger des Heils vindt plaats in „eigen” gebouw. Het Hervormde jeugdwerk Nieuw Den Helder en de jeugdvereniging „Nicolaasparochie” zijn ondergebracht in de kerk of parochie.

De overigen hebben een gehuurde ruimte.

Alleen Turnlust is tevreden over de accommodatie.

De besturen vinden, dat:

- de gebruikte ruimten in de Vrdeskerk niet geschikt zijn
- de jeugdzaal van het Leger des Heils te klein is
- Dirksz Admiraal onvoldoende comfort heeft
- de gebruikte ruimten van de Nicolaasparochie te klein zijn
- de ruimten van de Johanneskapel te weinig bergruimte hebben.

De meesten zien als ideaal een eigen ruimte, centraal gelegen in het werkgebied. De Hervormde en Gereformeerde jeugdverenigingen in De Schooten willen wel een een gezamenlijke ruimte. Ook de Jamarina jeugdafdeling in Julianadorp wil wel samenwerken.

De vraag hoe groot de bestuurders hun ruimte zouden willen zien, leverde het volgende resultaat op:

oppervlakte tot 100 m ² :	4x gevraagd
oppervlakte 100-200 m ² :	3x gevraagd
oppervlakte meer dan 200 m ² :	2x gevraagd

Samenwerking

De jeugdverenigingen werken sporadisch met andere verenigingen samen. De bereidheid hiertoe, als het gaat om vergelijkbare activiteiten, is zeker aanwezig.

Wel is er in de meeste gevallen sprake van een aansluiting met een overkoepelend orgaan.

Financiën

De jeugd- en jongerenverenigingen en andere instellingen voor jeugdwerk ontvangen financiële steun van de gemeente.

Het Leger des Heils en het NVV-Jongeren-Contact ontvangen ook een rijkssubsidie.

De contributies zijn meestal minder dan één gulden per persoon per week. Voor cursussen betaalt men uiteraard apart.

Het onderzoekteam heeft niet nagegaan hoeveel de verenigingen uitgeven voor het organiseren en uitvoeren van werk.

Acht geënquêteerde verenigingen hebben financiële problemen. Volgens hen betalen ze te veel huur.

Surinamers

In 1975 is er een vereniging voor opvang en begeleiding van Surinamers en Antillianen opgericht. Op het moment van onderzoek telde de vereniging 22 leden die kontaktavonden bezoeken. Deze kontaktavonden zijn voor een ieder toegankelijk.

De vereniging zou graag meer activiteiten ontplooien, maar beperkte financiële armslag en beperkte accommodatie maken dit niet mogelijk.

GROEP III

Onder deze categorie vallen de organisaties die een wijk- of buurtgericht karakter hebben, te weten:

- speeltuinverenigingen
- buurtverenigingen c.q. wijkcomité's.

Voor het onderzoek werden acht afdelingen van de speeltuinvereniging Den Helder geënquêteerd. In het rapport hebben we elke afdeling „speeltuinvereniging” genoemd, omdat ze meestal zelfstandig optreden.

Speeltuinverenigingen

De meeste speeltuinverenigingen dateren van voor de oorlog. Tot voor kort waren de speeltuinen alleen toegankelijk voor leden.

Drie van de acht speeltuinverenigingen zijn nu nog tegen het openstellen van de tuinen voor een ieder.

Anderen zijn niet direkt tegen, maar constateren wél een daling van het ledental. De belangstelling voor de speeltuin is groot: ongeveer vijftien percent van de huishoudens per wijk is lid.

Een aantal speeltuinverenigingen wil meer activiteiten gaan ontplooiën; ze denken in de richting van buurt- of wijkvereniging.

Samenwerking

De speeltuin- en buurtverenigingen werken meestal samen wanneer het gaat om een activiteit in een wijk.

Accommodatie

De speeltuingebouwen zijn geen van allen voldoende uitgerust voor de activiteiten. De meeste verenigingen zien een wijkgebouw als ideale oplossing.

In een aantal gevallen — o.a. in Julianadorp — zou men wel willen samenwerken met anderen.

In enkele gevallen zeggen de speeltuinbesturen voor een goede accommodatie wel een huur van duizend tot twaalfhonderd gulden per jaar te willen betalen. Anderen zijn zo verbolgen over de huidige accommodatie dat ze alleen maar een huurprijs willen noemen als de gemeente meer steun geeft.

Buurtverenigingen

De onderzochte buurtverenigingen hebben vaak een tweeledige doelstelling:

- het behartigen van buurtbelangen
- het organiseren van gezelligheidsactiviteiten.

De werkgroep Centrum en de actie-groep Sluisdijk zijn opgericht naar aanleiding van de rehabilitatie-plannen voor de buurt. Ook de stichting „Visbuurtbelangen”, afkomstig uit de vereniging „de Visbuurt” houdt zich bezig met buurtproblematiek. De twee wijkcomité's in Nieuw Den Helder oost en in Oud Den Helder zien alleen het organiseren van feesten bij bijzondere gelegenheden, zoals Oranjefeesten, als hun taak.

De Huisduiner buurtvereniging heeft uitsluitend een gezelligheidsfunctie.

Financiën

Zes speeltuin- of buurtverenigingen krijgen een gemeentelijke subsidie. Elk lid betaalt f 1,50 per maand. In Huisduinen kampt men met financiële problemen als gevolg van een verbouwing.

GROEP IV

Onder deze categorie vallen veertien verschillende verenigingen en organisaties. We hebben de volgende indeling gemaakt:

- kleindiersportverenigingen, vogelverenigingen, waaronder postduiven en vogelwacht
- verenigingen van verzamelaars
- ziekenomroepen
- niet te categoriseren organisaties.

De meeste verenigingen bestaan al lang. De eerste dateert van 1909, de laatste van 1972.

De leden komen uit alle leeftijdscategorieën en uit alle wijken. Mannen zijn ver in de meerderheid.

Kleindier- en vogelsport

De zes verenigingen die zijn onderzocht tellen 537 leden.

Van de aquariumvereniging wonen de meeste leden in De Schooten of Nieuw Den Helder.

Bij de andere blijft dit constant.

Van drie verenigingen neemt het ledental voortdurend toe.

De zeven onderzochte vogelsportverenigingen tellen 310 leden. Ruim 44 percent woont binnen de linie. Het ledental blijft toenemen.

De activiteiten zijn gericht op wedvluchten.

Een inkorfruijnte zal in de zomer zeker tweemaal per week worden gebruikt.

Samenwerking

De kleindiersport- en vogelverenigingen werken onderling samen, bijvoorbeeld bij gezamenlijke exposities, concoursen e.d.

Accommodatie

De accommodatie van de kleindiersport- en vogelverenigingen wordt deels voldoende geacht, terwijl anderen niet tevreden zijn over de grootte, de ouderdom en het gebrek aan goed sanitair.

De ideale ruimte in oppervlakte, ziet men als volgt:

tot 200 m ²	6x gevraagd
200—300 m ²	2x gevraagd
1200—1250 m ²	2x gevraagd

Voorts wordt de wens uitgesproken voor een centraal gelegen gebouw, waarin elke vereniging zijn eigen ruimte heeft.

Film- en fotografieclubs

Drie amateurverenigingen beoefenen film en fotografie.

Het ledenbestand varieert in de leeftijd van zestien tot 55 jaar, en bestaat hoofdzakelijk uit mannen. Het sociale karakter speelt een belangrijke rol, daarom wordt ook het ledental beperkt gehouden.

Accommodatie

De accommodatie wordt niet ongunstig beoordeeld. Alleen de kelder van de Greb- bestraat is duidelijk onvoldoende uitgerust voor het beoefenen van film- en fotografie.

De film- en fotografieclubs denken wel te kunnen samenwerken in een gemeenschappelijk gebouw.

Financiën

Twee verenigingen krijgen een gemeentelijke subsidie.

Verzamelaars

De twee verenigingen van verzamelaars (ruilbeurzen) tellen 443 leden.

Ziekenomroepen

De volgende instellingen hebben een ziekenomroep:

Noorderhaven, Goede Ree, Den Koogh en de Gemini-ziekenhuizen.

De omroepen van Gemini en Goede Ree treden ook wel naar buiten.

De programma's omvatten muziek en soms worden ook plaatselijke actualiteiten verslagen.

Niet te categoriseren organisaties

Dit zijn o.a. de reünistenvereniging Zeevaartschool en Zeekadettencorps. De activiteiten zijn voor een beperkte groep. Er is een accommodatie-probleem, daar het Marine-clubgebouw te klein is voor de reünies.

Dan is er het comité Unicef, dat festivals en concerten geeft en inzamelingen houdt. Het heeft een tekort aan medewerkers, vooral in Julianadorp.

Financiën

De flora- en fauna-verenigingen zitten financieel wel eens in moeilijkheden. Twee van deze verenigingen krijgen een gemeentelijke huursubsidie. De contributies zijn niet altijd toereikend.

Zes verenigingen vragen minder dan f 30,— per lid per jaar, vier verenigingen f 30,— tot f 60, drie verenigingen f 60,— of meer.

Andere bronnen van inkomsten zijn donaties en akties. Een deel van het prijzengeld van wedvluchten komt in de verenigingskas.

Voor de ziekenomroepen zijn de financiën sterk bepalend voor de apparatuur. Nieuwe apparatuur zou nodig zijn voor twee omroepen. Eén omroep krijgt steun van het ziekenhuis.

Als gevolg van een tekort aan geld kunnen er geen opnamen gemaakt worden van koren, orkesten, enz. De apparatuur schiet hiervoor tekort.

Video-apparatuur behoort tot de wensen.

Om wat meer financiële armslag te krijgen werken de medewerkers mee aan muziekavondjes van buurt- en winkeliersverenigingen.

Accommodatie

Tot slot van deze inventarisatie van bestaande culturele voorzieningen, geven we weer over hoeveel accommodaties voor onderwijs en sociaal culturele voorzieningen beschikt zou kunnen worden. We zijn er bij deze opstelling van uitgegaan, dat met name scholen voor meer doeleinden te gebruiken zijn:

A.	Onderwijs			totaal
	kleuter- en basis o.	beroeps- of voortgezet o.	v.m. school- lokalen	
binnen de linie O.	9	3	4	16
binnen de linie W.	13	5	1	19
Nieuw Den Helder	22	3	0	25
De Schooten	15	0	0	15
Totaal	59	11	5	75

B.	Sociaal-culturele voorzieningen			totaal
	I*)	II**)	III***)	
binnen de linie O.	6	9	18	33
binnen de linie W.	4	5	6	15
Nieuw Den Helder	3	5	0	8
De Schooten	2	1	0	3
Totaal	15	20	24	59

*) speeltuinen, schouwburg, theater, bibliotheken, museum, galeries

***) dorps- en clubhuizen, ruimten bij kerken en verenigingsgebouwen

****) gebouwen in eigendom van gemeente.

Uit de tabel valt duidelijk af te lezen, dat de ruimten in de stad binnen de linie zijn geconcentreerd.

Gezien echter het feit, dat de scholen voor lager onderwijs gelijkmatig over de gehele stad zijn verspreid, zou de conclusie kunnen worden getrokken, dat bij een groei van de activiteiten de scholen in de nieuwe wijken een goede oplossing kunnen bieden.

De thans voor culturele activiteiten gebruikte accommodaties zijn:

	Categoriale ver.				Totaal
	Muziek/zang	Vorming e.d.	Vrouwen	Jeugd	
binnen de linie O.	4	2	9	1	16
binnen de linie W.	1	9	9	1	20
Nieuw Den Helder	5	0	2	2	9
De Schooten	0	1	4	2	7
Julianadorp	1	1	4	2	8
Totaal	11	13	28	8	60

Het aantal accommodaties is uiteraard geringer dan het aantal verenigingen wegens gezamenlijk gebruik van gebouwen, soms ook van lokalen in die gebouwen. Hoe intensief exact bepaalde gebouwen in gebruik zijn was helaas niet te bepalen uit de gegevens.

Conclusie

Uit de inventarisatie kan de globale conclusie worden getrokken, dat er in elke wijk behoefte bestaat aan één of meer centrale gebouwen, waar naast elkaar verschillende activiteiten kunnen plaatsvinden.

Een kleinschalig stedelijk cultureel centrum en een meer functioneel gebruik van scholen in de buitenwijken zouden een oplossing kunnen bieden (zie ook hoofdstuk prioriteiten).

Het zou ook nuttig zijn, wanneer het cultureel bureau op korte termijn een nota zou samenstellen over de bestaande accommodaties en over wat er in werkelijkheid nodig is.

In de nota zou ook aangegeven kunnen worden hoe de toewijzingen van accommodaties een meer permanent karakter te geven.

Tot nu toe hebben de meeste toewijzingen een tijdelijk karakter.

Samenwerking

Uit de enquête is ook gebleken dat er tussen de verenigingen veel te weinig vormen van overleg of samenwerking bestaan.

Het kan zijn dat uit angst voor teleurstelling hier tot nu toe weinig is gedaan of dat voorzichtige pogingen al vroeg in de kiem zijn gesmoord. Het onderzoekteam zou graag zien, dat bij het zoeken van samenwerkingsmogelijkheden, de culturele raad of het cultureel bureau stimulansen zullen geven.

HOOFDSTUK 5

Wat is er niet?

Zoals we in het eerste hoofdstuk reeds hebben gezegd, moet elke stad een aantal culturele basisvoorzieningen hebben. Zo heeft het onderzoek uitgewezen, dat Den Helder met zijn zestigduizend inwoners een aantal basisvoorzieningen moet hebben. Vier van deze voorzieningen: theater voor kleine produkties, filmhuis, gemeentelijke expositieruimte voor beeldende kunst en een oudheidskamer zijn niet aanwezig.

Den Helder mist vooral buurt- en clubhuiswerk, hoewel hiervoor wel de eerste aanzetten zijn gedaan.

Over de voorzieningen die niet aanwezig zijn, wil het onderzoekteam enige kanttekeningen maken:

Buurt- en clubhuiswerk

Het is heel merkwaardig, dat Den Helder, wanneer we het vergelijken met steden van gelijke grootte, geen professionele vorm van het buurt- en clubhuiswerk heeft. Alkmaar b.v. kent verscheidene stichtingen op dit gebied, met tien beroepskrachten.

Hoorn heeft vier beroeps-buurtwerkers en een clubhuismedewerker.

Heemskerk bezit vijf goed gehuisveste buurthuizen met veertien beroepskrachten.

Het afwezig zijn van het buurt- en clubhuiswerk is waarschijnlijk sterk in de hand gewerkt door het speeltuinwerk in Den Helder, dat met acht speeltuinverenigingen ruim vertegenwoordigd is.

Deze acht verenigingen met hun gebouwen hebben altijd een royale — misschien wel overmatige — subsidie van de gemeente gekregen. Zo is er een speeltuinvereniging die voor 1975 een subsidie kreeg van f 346.342,—.

Tot voor kort was er bij elke vereniging een betaalde kracht: een oppasser, die overdag het speeltuig onderhield en op de kinderen lette, en 's avonds het gebouw schoon hield en achter de bar stond.

Vrij recent vatte de gedachte post, dat het speeltuinwerk in de loop der jaren wel enige wijziging had ondergaan, onder andere omdat er in de avonden steeds meer activiteiten worden gehouden, waardoor er een vorm van buurtwerk is ontstaan. Daarop werden op aandringen van de commissie sport- en jeugdzaken de speeltuinen ook voor niet leden opengesteld.

Mede via discussies met het opbouwwerk zijn langzamerhand de speeltuinverenigingen rijp voor omschakeling. De angst die in het begin ontstond, dat beroepskrachten bij het buurt- en clubhuiswerk de vrijwilligers zouden wegdrücken is weggenomen.

Blijft, dat de acht verenigingen die over de gehele stad verspreid liggen, nog vrij veel van elkaar verschillen wat betreft accommodatie, ledental, programma enz.

Hier ligt een duidelijke taak voor het overkoepelend bestuur. Dit bestuur heeft trouwens onlangs haar naam gewijzigd in Helderse vereniging voor buurt- en wijkwerk.

De omschakeling van speeltuin naar buurthuiswerk heeft tevens het voordeel dat CRM het laatste sterker subsidieert.

Op korte termijn is inschakeling van beroepskrachten voor het buurthuiswerk een noodzaak. Voorwaarde is wel dat de buurt/wijk zo autonoom mogelijk blijft. Hierdoor kan het „buurteigene" worden verstrekt.

Het zou aanbeveling verdienen als er een goede samenwerking tussen het buurtwerk en het opbouwwerk tot stand komt. Het S.O.O. wil voor dit werk een wijk-opbouwconsulent inschakelen.

Oudheidkamer + historisch archief

Den Helder kent ook geen historische vereniging of oudheidskamer. De enige historische vereniging „Mars et Historia" bestudeert de militaire historie.

Toen kort geleden een oprichting van een oudheidkamer ter sprake kwam, stelde de provinciale museumconsulent — die om advies werd gevraagd — vast, dat er

nog te weinig materiaal-voorraad is om een goed beeld te geven van de plaatselijke historie. Een deel van de plaatselijke historie is wel af te lezen in het marine-museum. De conservator hiervan is echter van mening, dat een oudheidkamer zeker op zijn plaats is.

De museumconsulent van de provincie is van mening, dat de aanwezige historische voorwerpen niet verantwoord zijn opgeslagen.

Historisch archief

Het historisch archief van de gemeente Den Helder is opgeslagen in het stadhuis. Het wordt beheerd door een ambtenaar van algemene zaken. Het archief, waarvoor de ruimte onvoldoende is, is voor een ieder in te zien. Er is echter geen leeskamer. Wel zijn er plannen voor een betere huisvesting.

Opmerking

In het algemeen kan worden gesteld, dat het belang van archieven door niet rechtstreeks betrokkenen worden onderschat.

Gesteld kan worden, dat de identiteit van een stad voor een groot deel wordt bepaald door zijn historie. De voornaamste bron voor kennis van deze historie is het archief. Nog te weinig wordt het archief voor onderwijs en andere educatieve functies gebruikt. Wil dit goed gebeuren, dan zal de inrichting van een archief op andere basis moeten gebeuren dan tot nu toe het geval is.

Aanbeveling

Wil men komen tot een goed archief, aldus het onderzoekteam, dan zal een geschoold archivaris moeten worden aangesteld, zo mogelijk in regionaal verband.

Filmhuis

Ook een filmhuis ontbreekt in Den Helder. Enige jaren terug was er een filmliga in Den Helder. De belangstelling hiervoor was zeer groot, maar een gebrekkige organisatie leidde er toe, dat de liga spoedig ten onder ging.

HOOFDSTUK 6

Wat heeft hoogste prioriteit?

Het onderzoekteam heeft nagegaan welke culturele voorzieningen het meest urgent zijn in een stad als Den Helder.

Zoals in het eerste hoofdstuk reeds is gezegd, heeft voor het onderzoekteam steeds het cultureel-politieke beginsel van de permanente educatie voorop gestaan. Hiervan uitgaande heeft het team drie groepen van culturele voorzieningen — al of niet aanwezig — samengesteld.

In de eerste categorie zijn die voorzieningen opgenomen welke met de permanente educatie hebben te maken.

Dit vinden de onderzoekers de belangrijkste groep en deze verdient volgens hen bij het afwegingsproces van het beleid dan ook de hoogste prioriteit. Daarnaast is er een categorie die per traditie tot cultuur wordt gerekend. Tenslotte is er een categorie van voorzieningen die een min of meer recreatief karakter hebben.

Bij het opstellen van het totaalpakket is uitgegaan van:

- de culturele voorzieningen in steden van gelijke grootte
- de ligging van Den Helder ten opzichte van steden met meer voorzieningen
- de behoeften die naar voren zijn gekomen bij de enquête en interviews.

Na deze selectie heeft het onderzoekteam elk van de voorzieningen een cijfer gegeven voor de volgende punten:

- 1) gewenste aanwezigheid
- 2) bestaande accommodatie
- 3) beleid en organisatie
- 4) financiën

Het laagste cijfer werd gegeven voor die zaken die de hoogste prioriteit hebben.

Door optelling van de cijfers is een volgorde van prioriteiten ontstaan.

1 = hoogste prioriteit

2 = korte termijnplanning; 2—4 jaar

3 = lange termijnplanning; 4—6 jaar

4 = continueren, blijvende aandacht, heeft geen direct verband met een tijdschema, maar vraagt voortdurende en onverminderde aandacht van de beleidsorganen.

Groep I - permanente educatie

	gewenste aanwezigheid	accommodatie	kader en organisatie	financiën	totaal
1. buurt- en clubhuiswerk	1	2	1	1	5
2. vormings- en ontwikkelingswerk	1	1	2	1	5
3. jeugd- en jongerensociëteiten	2	1	1	1	5
4. culturele dienstverlening	2	2	1	1	6
5. bibliotheekwerk	2	2	2	2	8
6. creativiteitscentrum	4	2	3	2	11
7. kunstzinnige vorming in het onderwijs	4	4	2	2	12
8. muziekschool	2	4	4	2	12

Toelichting

- 1) Het buurt- en clubhuiswerk, dat een aanknopingspunt vindt in speeltuinwerk, moet grote voorkeur krijgen en wel omdat het grote mogelijkheden biedt tot culturele en maatschappelijke vorming.

Gezien de omvang die het buurt- en clubhuiswerk kan krijgen kan hier elk individu kennis maken met vele vormen van educatie.

- 2) Daar, zoals eerder is gezegd, is uitgegaan van de permanente educatie, heeft ook het vormingswerk grote voorkeur gekregen. Ook kan er nog op worden gewezen dat het Rijk allerlei plannen heeft om het vormings- en ontwikkelingswerk voor volwassenen te financieren, waarvan men in Den Helder profijt zou kunnen trekken. Het zou aanbeveling verdienen te zoeken naar samenwerkingsmogelijkheden.

- 3) Het deelnemen van jeugd en jongeren aan het werk van jeugd- en jongerensociëteiten, kan van grote vormende waarde zijn, vooral voor de zgn. kansarme groepen, die vanwege hun eenzijdige en geringe opleiding geremd zijn in hun culturele bewustwording.

Voorwaarde is dan natuurlijk wel, dat kader en accommodatie van hoge kwaliteit zijn.

- 4) Onder culturele dienstverlening wordt verstaan het beroepsmatig en voortdurend stimuleren van culturele activiteiten door gerichte informatie, het begeleiden van nieuwe initiatieven, het stimuleren van samenwerkingsverbanden, het vervullen van schakelfuncties tussen publiek en overheid.

Dit laatste kan worden gerealiseerd wanneer een cultureel werker wordt aangesteld.

- 5) De opvoedende functie van het bibliotheekwerk wordt zeer belangrijk geacht. Dat het bibliotheekwerk toch niet hoger op de ranglijst is terechtgekomen, komt doordat de ontwikkelingen, welke het gevolg zijn van de nieuwe Bibliotheekwet van juli 1975, nog niet zijn te overzien.

Het onderzoekteam is echter wel van mening, dat het bibliotheekwerk in Den Helder meer aandacht moet krijgen. Daarom moet van de op dit terrein werkzame organisaties een beleidsnota worden gevraagd.

- 6) Een creativiteitscentrum is als educatieve voorziening in een gezond patroon van culturele voorzieningen niet weg te denken. Dit blijkt ook wel uit de financiële steun die Rijk en provincie hiervoor geven.

Het onderzoekteam kreeg uit de interviews de indruk, dat het belang van dit werk, en dan vooral de educatieve functie, nog niet altijd voldoende wordt onderkend. Soms wordt het doel van de creativiteitsontwikkeling nog niet begrepen en denkt men aan cursussen voor amateurkunstenaars en hobbyisten. Er moet een betere, in ieder geval grotere, accommodatie komen.

- 7) De kunstzinnige vorming in het onderwijs geeft het schoolkind een optimale gelegenheid zich te ontplooien.

Wil dit bereikt worden, dan zal het activiteitspatroon wel moeten worden uitgebreid. Ook moeten de relaties met buitenschoolse verbanden formeel en duidelijk worden gelegd.

- 8) Behalve dat er in de nieuwe stadswijken bijbehorende gebouwen zouden moeten komen, zijn er voor het muziekschoolonderwijs op korte termijn geen verbeteringen aan te voeren. Zolang de rijksbijdrage niet aanzienlijk wordt opgevoerd, blijft deze werkvorm een onevenredig zware aanslag plegen op de culturele begroting van de gemeente.

Groep II - cultuur per traditie

	gewenste aanwe- zigheid	accom- modatie	kader en organi- satie	financiën	totaal
1. theater voor kleine produkties	1	1	1	1	4
2. filmhuis/liga	1	1	1	1	4
3. uitleenbureau beeldende kunst	1	1	1	1	4
4. gem. expositieruimte voor beeldende kunst	1	1	1	1	4
5. oudheidkamer	1	1	1	1	4
6. tentoonstellingen van beeldende kunst	2	2	2	2	8
7. archieven (gem.)	4	2	2	2	10
8. monument	4	4	1	3	12
9. concerten/muziek	3	4	4	3	14
10. theater/grote produkties	4	4	4	3	15
11. concerten/zang	4	4	4	3	15
12. galleries/beeldende kunst	3	4	4	4	15
13. bioscoop	4	4	4	4	16
14. atelier voor beeldende kunstenaars	4	4	4	4	16
15. aankoop van beeldende kunst	4	4	4	4	16
16. musea	4	4	4	4	16

Toelichting

De onder nummers een tot en met vijf genoemde voorzieningen waren bij de samenstelling van het rapport in Den Helder niet aanwezig. Bij het ter perse gaan geldt dit niet meer voor punt drie. Sinds 1 januari 1976 bestaat in Den Helder de Stichting Kunstuitleen.

De vraag om een theater voor kleine produkties of een nieuw gebouw voor meerdere activiteiten in het centrum van de stad kwam in bijna alle interviews naar voren.

Een zaal voor kleine produkties in een cultureel centrum zou in één klap aan veel vraag (naar o.a. betere films en een gemeentelijke expositieruimte) voldoen.

Voorts zou in zo'n ruimte het vormings- en ontwikkelingswerk een plaats kunnen krijgen. De cultuur-conservierende voorzieningen zoals bescherming van monumenten, archieven en oudheidkamer ontlenen hun waarde vooral aan hun identiteits-ondersteunende karakter. De historie van de stad wordt hier op verschillende wijze vastgelegd. Wanneer iemand bekend is met de historie van de stad wordt de band met die stad en zijn bewoners sterker en tevens de basis voor een gemeenschappelijk gevoel van eigenwaarde van waaruit dan weer initiatieven kunnen ontstaan.

Gebouwen, complexen van gebouwen en straten bepalen door hun identiteit het beeld van een stad. Bij renovatie en nieuwbouw moet hier dan ook mee rekening worden gehouden.

Wat betreft de grotere theaterprodukties: meer voorstellingen zijn wel wenselijk, maar gezien de voorkeuren die uit dit rapport naar voren komen, zal dit pas op langere termijn een punt van uitvoering moeten worden.

Hetzelfde geldt voor uitvoeringen van beroepsgezelschappen voor zang en muziek. Uitgaande van de bestaande situatie, zou het aanbeveling verdienen om een onderzoek te doen naar mogelijkheden om nieuwe publieksgroepen te bereiken.

Groep III - recreatieve cultuur

	gewenste aanwe- zigheid	accom- modatie	kader en organi- satie	financiën	totaal
1. georganiseerd jeugd- en jongerenwerk	4	2	1	2	9
2. amateurballet	2	2	2	4	10
3. speeltuinwerk	4	4	1	4	13
4. kleindiersport, hobby- en verzamelclubs	4	2	4	3	13
5. volksdans	4	1	4	4	13
6. muziekverenigingen	4	2	4	4	14
7. zangverenigingen	4	2	4	4	14
8. filmclubs	3	3	4	4	14
9. amateur beeldende kunstenaars	4	2	4	4	14
10. fotoclubs	4	2	4	4	14
11. vrouwenverenigingen	4	2	4	4	14
12. toneel/cabaret	4	3	4	4	15

Het ontmoetingselement speelt bij deze groep een belangrijke rol.

Het voornaamste vraagstuk in groep III is verbetering van de accommodatie.

Het jeugd- en jongerenwerk heeft, als overal elders, kaderproblemen.

De dienst sport- en jeugdzaken probeert hierin verbetering te brengen.

Het onderzoekteam verwijst naar de mogelijkheden die het Expressiecentrum, dat kadercursussen geeft, biedt. Ook het speeltuinwerk zou van de kadercursussen profijt kunnen trekken.

Wat het amateurballet betreft vindt het onderzoekteam dat onderzocht zou moeten worden of de particuliere instituten wel voldoende over de stad zijn verspreid. Wanneer dit niet zo is, zou het amateurballet ook in de buurt- en wijkcentra moeten worden beoefend. Zo mogelijk in samenwerking met de bestaande instituten en in ieder geval met financiële steun van de gemeente.

Onderzocht zou moeten worden of volksdans in aanmerking komt voor de subsidie-regeling die geldt voor de amateuristische kunst.

De accommodatie-problemen waarmee de verenigingen van groep III worstelen kunnen niet worden opgelost met één centraal gelegen ruimte. De meeste verenigingen hebben namelijk een sociëteitskarakter, waarbij „eigen ruimte” een belangrijke rol speelt.

Het onderzoekteam ziet wel mogelijkheden tot oplossing van het probleem en wel als:

- scholen meervoudig worden gebruikt. Daarbij kunnen vooral aula's en andere gemeenschappelijke ruimten soelaas bieden
- meer verenigingen gebruik maken van een gezamenlijke ruimte inclusief sociëteit (het team verwijst naar het voorbeeld van de muziekschool waar muziekverenigingen repeteren).

Het onderzoekteam vindt dat het cultureel bureau een nota zou moeten maken over een gericht accommodatiebeleid.

Er zou dan een eind komen aan de adhoc oplossingen.

De wensen die de foto- en filmclubs hebben op het gebied van accommodatie zijn niet geheel duidelijk. Wel staat vast dat het voornamelijk gaat om verbeteringen in de huidige ruimte.

HOOFDSTUK 7

Schets van Den Helder

Het is duidelijk dat het cultuurbeleid van een stad mede wordt bepaald door de structuur van de stad en dat zowel de historie, de ligging, de samenstelling van de bevolking en sociaal-economische factoren hiervoor bepalend zijn.

Om een wat beter inzicht te krijgen in het culturele beeld van Den Helder noemt het onderzoekteam een aantal specifieke kenmerken van de stad en haar bevolking, welke tot de culturele situatie van thans hebben geleid.

Daarbij zijn de volgende punten als leidraad gebruikt:

- 1) ruimtelijke ontwikkeling
- 2) groei en spreiding van de bevolking
- 3) bevolkingskenmerken, als
 - leeftijdsopbouw
 - beroepsstructuur
 - inkomensstructuur

Ruimtelijke ontwikkeling

In de tweede wereldoorlog zijn grote delen van Den Helder verwoest. Oud Den Helder verdween geheel als gevolg van bombardementen en sloop voor de verdedigingswerken van de bezetter. Bij de wederopbouw werden de oude stadsdelen tot een geheel verbonden. Nadat in 1947 werd beslist dat Den Helder marine-basis zou blijven, begon spoedig een expansieve uitbreiding.

In de vijftiger jaren werd Nieuw Den Helder gebouwd, gevolgd door De Schooten in de jaren zestig. Momenteel wordt gebouwd in de nieuwe wijk Drooghe Weert, gelegen tussen Julianadorp en de kust.

Tengevolge van militaire werken moesten de nieuwe wijken los van het centrum worden gebouwd. Drooghe Weert ligt zelfs zo'n tien kilometer van het stadscentrum.

Is het binnen de stad al moeilijk een centrumfunctie te ontwikkelen, nog meer geldt dat op regionaal terrein.

De invloedssfeer van Den Helder op de regio blijft hoofdzakelijk beperkt tot Texel, Callantsoog, Anna Paulowna en Wieringen. Het rapport „StOK-gebied, structuur en ontwikkeling” *) , een studie van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (deel I blz. 158-165) toont ook duidelijk aan dat Den Helder weinig achterland heeft en dat er zo goed als geen perspectieven zijn dat Den Helder een regionale functie kan vervullen.

Groei en spreiding van de bevolking

In de zestiger jaren maakte de stad een gestage groei door (48.569 inwoners per 1-1-1960; 61.343 inwoners in 1972).

Het geboorteoverschot is er gemiddeld hoger dan in Nederland, wat te verklaren valt uit de „jonge” bevolkingspyramide van de stad. Tegenover deze hoge natuurlijke aanwas staat steeds meer een negatief vestigingsoverschot. Veel personen komen jaarlijks Den Helder binnen, iets meer vertrekken er toch. Zo luiden de migratiecijfers over 1973: 72 per 1000 inwoners vestigden er zich, 86 per 1000 vertrokken.

*) StOK-gebied = de gemeenten Den Helder, Anna Paulowna, Wieringen, Wieringermeer, Nierdorp, Harenkarspel, Schagen, Zijpe, Callantsoog, Sint Maarten, Barsingerhorn.

Het toenemend vertrekoverschot, tezamen met de ook voor Den Helder te verwachten terugloop van het geboorteoverschot, betekent dat Den Helder voor de toekomst rekening moet houden met een stabilisatie dan wel daling van de bevolking.

In het navolgende staatje treft u de spreiding der bevolking over de diverse wijken per november 1974:

Bevolking	per wijk, nov. 1974
Stadsdeel	%
Stad binnen de linie	40,3
Nieuw Den Helder	33,1
De Schooten	22,1
Overig	4,5
Totaal	100,0

3. Enige bevolkingskenmerken

Leeftijdsopbouw

Het aandeel der bejaarden is in Den Helder geringer dan het Nederlands gemiddelde.

Daarnaast telt Den Helder meer jongeren tot 19 jaar dan landelijk het geval is.

Bevolking naar leeftijd in Den Helder en Nederland in %

Leeftijdsgroep	Den Helder ¹⁾	Nederland ²⁾
9—19 jaar	38,0	35,1
20—59 jaar	49,7	50,2
60—64 jaar	3,8	4,3
65 jaar en ouder	8,5	10,4
Totaal	100,0	100,0

¹⁾ bron: stat. zakboek Den Helder 1974

²⁾ bron: C.B.S., statistisch zakboek 1974.

Wanneer we de leeftijdsverdeling wijksgewijs nagaan zien we dat de stad binnen de linie meer ouderen huisvest, terwijl jongeren meer in Nieuw Den Helder en de Schooten wonen.

Ouderen (nl. 56 jaar en ouder) wonen vooral binnen de linie in de volgende buurten: Sluisdijk en Visbuurt (955!), Tuindorp (929), Oud Den Helder (874), Centrum en Oostsloot (819) en de buurt ten westen van de Polderweg. Hier in deze buurten gezamenlijk woont ongeveer driekwart van alle Helderse inwoners boven de 55 jaar.

Toch woont binnen de linie ook een belangrijk deel der jongeren.

Zo is 26% van de bevolking van het Sluisdijkgebied en de Visbuurt tussen de 19 en 35 jaar. Blijkbaar vestigden zich jonge gezinnen in goedkope koopwoningen in de te rehabiliteren buurten. Daar het in Den Helder gaat om jonge gezinnen zullen de voorzieningen op deze ontwikkelingen aangepast moeten zijn.

Van de Schooten en Nieuw Den Helder is 70% der bevolking jonger dan 36 jaar. De Schooten telt alleen meer kinderen in de lagere school-leeftijd en Nieuw Den Helder meer jonge volwassenen van 19 tot 35 jaar.

Onderstaande tabel geeft de leeftijdsverdeling wijksgewijs weer.

Leeftijd	b.d.l.o. ¹⁾	b.l.w. ²⁾	Nw. d.H.O. ³⁾	Nw. d.H.W. ⁴⁾	Sch. ⁵⁾	Ov. ⁶⁾	Totaal
0— 5	9,4	9,5	12,0	11,7	12,0	9,6	10,8
6—12	10,3	9,8	13,8	13,1	21,2	17,2	14,0
13—18	9,2	9,5	12,2	11,2	11,0	14,0	12,3
19—25	12,8	7,8	15,9	13,2	7,6	11,9	11,8
26—35	14,6	12,8	15,0	15,2	20,1	13,1	15,5
36—40	4,0	4,4	6,2	5,5	9,1	5,5	6,0
41—50	9,2	9,7	11,6	11,4	10,9	9,4	10,4
51—55	5,4	6,4	3,9	6,0	2,5	3,8	4,6
56 +	25,1	27,9	9,6	12,7	5,6	15,7	16,2
Totaal abs.	9915	13017	13385	5389	12569	2521	56796
proc.	17,4	22,9	23,6	9,5	22,1	4,4	100,0

¹⁾ = binnen de linie oost

²⁾ = binnen de linie west

³⁾ = Nieuw Den Helder oost

⁴⁾ = Nieuw Den Helder west

⁵⁾ = de Schooten

⁶⁾ = overig

Bron: stat. gem. Den Helder

Beroepsstructuur

Het is eenvoudig om te constateren dat de beroepsstructuur éézijdig is door de aanwezigheid van defensie als voornaamste werkgever in Den Helder. (per 1-1-1975 was ruim 58% van de Helderse beroepsbevolking bij de Marine werkzaam, waarvan 40% als militair en 18% als burger - bron: stat. zakboek Den Helder, 1974 blz. 88 -).

Een terugloop in dit getal is de laatste jaren wel zichtbaar. Zo ging het aantal beroepsmilitairen in de periode 1968-1972 achteruit van 8900 naar 8000).

Uit het eerder geciteerde VNG-rapport blijkt dat van de beroepsbevolking in Den Helder binnen de linie een belangrijk deel werkt op de rijkswerf; in de nieuwe wijken treffen we relatief veel marinepersoneel aan. Bovendien blijkt uit vermeld rapport dat de sociaal-economische waardering van de beroepsbevolking in de Schooten en Nieuw Den Helder hoog genoteerd staat in vergelijking met het gemiddelde in het StOK-gebied. Naast Marine en Rijkswerf is de visserij qua omvang een belangrijke bedrijfstak.

Dienstverlening en detailhandel zijn geconcentreerd in de oude stadsgedeelten, voor een binnenstad met centrale functies is deze concentratie echter zeer gering van omvang. (Bron voor deze stelling: verkeer en vervoeronderzoek gem. Den Helder 1972).

Onderstaande tabel geeft inzicht in de werkgelegenheidssituatie in Den Helder rond 1972.

Tabel V Werkgelegenheid in gemeente Den Helder, medio 1972, globaal

	absoluut	aantal arbeidsplaatsen		% Ned.
		in % totaal	in % tot sekt.	
primaire sektor	882	4,2		7,0
waarvan landbouw c.a.	320		36,3	
visserij	562		63,7	
sekundaire sektor	5065	24,0		37,0
waarvan nijverheid, marine				
civiel	3244		64,0	
nijverh. overig	1821		36,0	
tertiaire sektor	15191	71,9		56,0
waarvan -				
dienstverl. militair	8400*		55,3	
dienstverl. marine civ.	1185		7,8	
zakelijke dienstverl.	3843		25,3	
soc. maatsch. dienstverl.	1743		11,5	
vrije beroepen	220		1,4	
totaal	21138	100,0		100,0
waarvan marine (militair + civiel)	12429	58,8		

* marine + land + luchtmacht (in mart 1972: 8009).

Bron: tellingen/statistiek gemeente, bewerkt.

Inkomensstructuur

Met name uit het verkeers- en vervoersonderzoek dat in 1972 in de gemeente Den Helder werd verricht, komen markante gegevens tot uiting. 80% van de onder-
vraagden gaf op niet meer dan f 18.000,— per jaar te verdienen. De inkomens lo-
pen per wijk nogal uiteen.

Daarbij blijken concentraties van lagere inkomens voor te komen in:

- het deel benoorden de Javastraat (Indische/archipelbuurt - dit is geen gebrui-
kelijke benaming voor dit stadsdeel)
- de Zeeheldenbuurt (idem)
- het deel ten westen van de Polderweg (waarvan de straten naar Zuidafrikaanse
strijders zijn genoemd)
- Tuindorp
- Nieuw Den Helder Oost ten noorden van de Waddenzeestraat
- het deel in het westen van Nieuw Den Helder ten zuiden van de Meidoornstraat
- het deel in het noordwesten van De Schooten, begrensd door Baljuwstraat en
Waterkeringsweg.

Inkomens boven f 18.000,— werden vooral aangetroffen in De Schooten ten zui-
den van de Waterkeringsweg.

Op grond van het voorgaande, dat een indicatie geeft voor de sociaal-economi-
sche positie van wijk/buurtbewoners kan globaal worden gesteld dat de fortengor-
del („de Linie”) niet alleen geografisch maar ook in sociaal-economisch c.q. so-
ciaal opzicht een scheidslijn kan betekenen.

De volgende cijfers mogen dit nog eens illustreren:

Jaarinkomens van wijkbewoners van Den Helder, 1972 in procenten per wijk

Wijk	Minder dan	Meer dan
	f 18.000,—	f 18.000,—
binnen de linie oost	88,9	11,1
binnen de linie west	83,4	16,6
Nieuw Den Helder oost	74,3	25,7
Nieuw Den Helder west	79,6	20,4
De Schooten	68,0	32,0

Bron: verkeer- en vervoeronderzoek gemeente Den Helder 1972.

SUBSIDIES

R. **Subsidies** (ook hier kon het schema niet worden toegepast)

In het „Model voor een gemeentelijk cultuurbeleid” wordt aangegeven welke vormen een gemeentelijk subsidie kunnen hebben, wij citeren:

- a. Instandhoudingssubsidies
(exploitatiesubsidies aan culturele instellingen)
- b. Projectsubsidies
(bijdragen aan een instelling of een groep voor een nader omschreven project — dit kan zowel een activiteit als een complex van samenhangende activiteiten zijn — dat in een bepaalde termijn tot uitvoering wordt gebracht)
- c. Tekortsubsidies
(aanvullingen op exploitatiesubsidies van instellingen of organisaties die in eerste instantie door vrijwillige bijdragen in stand worden gehouden.)
- d. Aanmoedigingssubsidies
(of „sympathie”subsidies, t.w. bijdragen voor initiatieven, groepen, organisaties of instellingen, in de regel gegeven ter ondersteuning van een bepaald element van de taken van deze instanties, dan wel om de taakvervulling van nieuwe instanties een kans te geven.)

Dit geheel vormt een complex dat moet kunnen steunen op duidelijke en vastgelegde beleidscriteria. De in een subsidienota vastgelegde beleidscriteria kunnen dienen om:

- a. subsidieregelingen per sector vast te stellen; dit wordt noodzakelijk wanneer aan een aantal gelijksoortige organisaties subsidie wordt gegeven,
- b. subsidieregelingen per organisatie te treffen, in die gevallen waar per werksort slechts een organisatie aanwezig is.

De criteria vormen de toets waaraan subsidie-aanvragen worden gemeten en motiveren het al dan niet toekennen van subsidie.

Bij het vaststellen van de criteria moeten de culturele overleg- en adviesorganen ten nauwste worden betrokken. De financiële grondslag voor de subsidies is een aangelegenheid van de gemeenteraad die daarvoor door de culturele beleids- en adviesorganen zo volledig mogelijk moet zijn geïnformeerd over wensen en behoeften van het werkveld.

- In de aanbiedingsbrief bij de gemeentebegroting van de gemeente Den Helder voor een volledige lijst van gesubsidieerde instellingen gegeven.
- Subsidieregelingen waarin nauwkeurige voorwaarden om voor subsidie in aanmerking te komen zijn vastgelegd, zijn in Den Helder dit jaar (1975) samengesteld voor de amateuristische kunstbeoefening en de creativiteitsontwikkeling.

N.b. Onder voorwaarden worden verstaan de wederzijdse verplichtingen.

- Het verdient aanbeveling de criteria voor de gemeentelijke subsidieregelingen te ontleen aan van te voren vastgestelde beleidsbeginselen.

Aanhangsel

VERKIEZINGSPROGRAMMA P.V.D.A.

Inleiding

De enkeling moet de mogelijkheid hebben zich te wijden aan de ontplooiing van zijn menselijke mogelijkheden.

Dit betekent een voortdurende vorming voor alle leeftijdsgroepen uit alle milieus, welke zich niet beperkt tot het ontwikkelen van kennis, maar ook van vaardigheden en creativiteit.

Ten aanzien van de oude wijken heeft woon- en wijkverbetering de voorkeur boven sanering.

Het leefklimaat in de oude wijken zal verbeterd moeten worden.

Democratisering en openbaarheid

Het gemeentebestuur en het gemeentelijk ambtenarenapparaat zijn dienstbaar aan de bevolking en dienen daarom op de hoogte te zijn van de wensen en voorkeuren van de bevolking.

Nieuwbouw

Naast de economische, financiële en stedenbouwkundige planning moet van het begin af aan de sociaal-culturele planning in het geheel worden opgenomen.

Hierbij dienen zoveel mogelijk betrokkenen te worden ingeschakeld.

Welzijnsbeleid

- een voortdurende vorming voor alle leeftijdsgroepen, die zich niet beperkt tot het ontwikkelen van kennis, maar ook van vaardigheden en creativiteit;
- het waar mogelijk scheppen van gelijke kansen voor alle milieus;
- het organiseren van en inhoud geven aan een onderwijs, dat aansluit bij de maatschappelijke ontwikkelingen;
- individualisering van het onderwijs, mede door inschakeling van ouders.

Welzijnsbeleid, programmapunten

De kunstzinnige vorming van schoolgaande jongeren dient zoveel mogelijk plaats te vinden in het schoolgebouw zelf, met kleinere groepen en als onderdeel van het normale lesprogramma. Hierbij staat voor ogen een actievere betrokkenheid van de leerlingen bij het creatief gebeuren, mede geleid door specialisten op dit gebied.

De gemeente is verplicht bij het in dienst nemen van jongeren tot 18 jaar hen in de gelegenheid te stellen aan het vormingswerk deel te nemen. De bereidheid hiertoe dient wel bij deze jongeren aanwezig te zijn. Ook oudere werknemers, die aan vormen van vormingswerk willen deelnemen, moeten daartoe in de gelegenheid worden gesteld.

Cultuur en recreatie

- de gedachte dat een socialistisch cultuurbeleid zodanig is gericht dat het de enkeling is gegeven zich te wijden aan de ontplooiing van zijn menselijke mogelijkheden. Het huidige voorzieningenniveau is hiervoor niet toereikend;
- naast het scheppen van nieuwe voorzieningen is het bewaren, veiligstellen en waar mogelijk uitbreiden van de bestaande vormen van cultuur van groot belang;
- mede vanwege het belang van de amateuristische sport- en cultuurbeoefening wordt als uitgangspunt aanvaard, dat de bestaande of nog te vormen plaatselijke overkoepelende organisaties bij hun werkzaamheden worden gestimuleerd;
- het welzijnsbeleid met betrekking tot cultuur en recreatie dient gericht te zijn op alle categorieën mensen, welke steeds voor wat betreft cultuur en recreatie vergeten groepen waren.

Cultuur en recreatie, programmapunten

Het instellen van een grondig onderzoek of de bestaande creativiteitsaccommodaties op diverse plaatsen in de gemeente al dan niet voorkeur verdienen boven

een mogelijk te verwezenlijken veelzijdig bruikbaar ontmoetingscentrum of cultureel centrum, waarin evt. opgenomen de muziekschool.

Het realiseren van wijkaccommodaties waarin b.v. kunnen worden ondergebracht het jeugd- en bejaardenwerk, sport- en recreatieactiviteiten (mede t.b.v. gehandicapten).

Openbare gebouwen, zoals b.v. scholen, meer ten dienste stellen aan de gemeenschap, o.a. ter bevordering van het wijkwerk.

Initiatieven op het gebied van het niet georganiseerde open-jongerenwerk dienen gesteund te worden, ook wanneer er sprake is van experimenten op dit gebied.

Het realiseren van een flexibele (d.w.z. snel aan onvoorziene omstandigheden aan te passen) algemenere subsidieverordening, gebaseerd op gelijke kansen, gelijke rechten en gelijke verplichtingen voor elke subsidie aanvrager.

Het stimuleren van overleg tussen die plaatselijke verenigingen of instellingen welke zich op eenzelfde cultureel, sport-, of recreatief vlak bezig houden.

Aan de positie en de levensomstandigheden van de beeldende kunstenaars binnen de gemeente dient grote zorg te worden besteed.

GEMEENTEPROGRAMMA 1974-1978 V.V.D.

II. B. Binnenstad

In principe verdient renovatie de voorkeur boven sanering. Sanering wordt alleen dan verantwoord geacht, indien technische tekortkomingen of dringende verkeers-technische eisen de renovatie niet of zeer moeilijk uitvoerbaar maken.

IV. Jeugd- en jongerenwerk, recreatie

Het activeren en mede-subsidiëren van clubhuizen en open jongerencentra is een gemeentelijke taak, waarbij vervolgens de activiteiten van deze jongerencentra regelmatig dienen te worden getoetst aan hun doelstellingen.

Door het verlenen van subsidie dienen de activiteiten van speeltuin en recreatieverenigingen, jeugd- en jongerenwerk binnen en/of vanuit wijkcentra, jeugdafdelingen van sportverenigingen en andere jeugdwerkinstellingen te worden gestimuleerd.

Uit: Gemeenteprogram 1974 V.V.D.

hoofdstuk 14 Cultuur

Het is de taak van de gemeente de bloei van het culturele leven te bevorderen.

De gemeente dient dan ook het kunstleven te stimuleren en ernaar te streven, dat alle burgers hieraan kunnen deelnemen, ondermeer door het instellen van jeugd- en bejaardenpaspoorten. Niet alleen aan pasieve kunstbeleving, zoals het bezoek aan schouwburg, concertzaal en museum moet gedacht worden, maar ook aan actieve kunstbeleving. Immers, de amateuristische kunstbeoefening is een belangrijke pijler voor het culturele leven. Zij dient dan ook door de gemeente te worden aangemoedigd onder andere door stichting en instandhouding van muziekscholen, creativiteitscentra, door de bevordering van amateurtoneel enz. De gemeente stelt zo mogelijk accommodatie voor de amateuristische kunstbeoefening ter beschikking. Daarbij dient bevorderd te worden, dat de accommodatie van de openbare scholen beschikbaar is voor andere (openbare) activiteiten buiten de schooluren om. Een bijkomend voordeel is, dat multifunctioneel gebruik van schoolaccommodatie kosten voor apart te bouwen accommodatie kan uitsparen.

Tevens dient de gemeente de bijzondere scholen aan te moedigen hun accommodatie voor activiteiten buiten de schooluren om beschikbaar te stellen.

In grote gemeenten is het belang van de daar gevestigde culturele instellingen niet beperkt tot de eigen gemeente. Deze instellingen hebben mede een bovengemeentelijke functie. De subsidieregelingen van de provinciale- en rijksoverheid dienen hier op te worden afgestemd.

Het medesubsidiëren van beroepsmatige toneel- en muziekgezelschappen moet mede bepaald worden door de bereidheid en mogelijkheden tot educatieve taken op scholen en in wijkcentra.

Tevens zorgt de gemeente ervoor, dat een deel van de subsidies bestemd wordt voor experimenten.

Cultuurbevordering en -spreiding blijken vaak af te stuiten op een onvoldoende ontwikkeling van de belangstelling en de creatieve aanleg van de jeugd, waardoor ook de cultuurpolitiek voor de volwassene faalt. Hierdoor komt de kunst te eenzijdig een bovenlaag ten goede. Om dit te voorkomen, dient de gemeente te stre-

ven naar inpassing van de kunstzinnige en creatieve vorming in het onderwijs. Wanneer de onderwijskrachten niet zelf tot deze vorming instaat zijn kunnen vakleerkrachten de taak waarnemen.

Daarnaast verdient het gebruik van door de overheid gesubsidieerde sociaal-culturele instellingen ten behoeve van het onderwijs aandacht, alsmede de mogelijkheid tot een aanbod van een gevarieerd pakket van educatieve activiteiten.

Ook de kabeltelevisie kan hierbij een belangrijke rol spelen, omdat het dan mogelijk wordt eigen activiteiten uit te zenden. Daarnaast biedt kabeltelevisie het voordeel, dat de vele antennes zullen verdwijnen en de mogelijkheid geopend wordt buitenlandse stations te ontvangen.

Het is daarom gewenst, dat de raadsleden aan de mogelijkheid van invoering van kabeltelevisie aandacht schenken, waarbij zij in het oog houden, dat zij kostendekkend kan zijn. Opgemerkt zij, dat invoering van kabeltelevisie een aanpassing van de bouwverordeningen noodzakelijk maakt.

De openbare bibliotheken vervullen een belangrijke rol als bron van informatie en ontspanning. Daarom zal de gemeente de totstandkoming of uitbreiding van een openbare bibliotheek en leeszaal bevorderen en verbreding van de educatieve activiteiten door deze bibliotheken stimuleren. Hierbij is te denken behalve aan de uitleen van boeken ook aan de uitleen van grammofoonplaten en kunstvoorwerpen. De gemeente heeft mede tot taak de kunst in onze samenleving te integreren. Dit kan ondermeer worden bereikt door kunstenaars in te schakelen bij de verfraaiing van dorpen en steden.

Er dient naar gestreefd te worden, dat in iedere gemeente een percentageregeling wordt ontworpen en toegepast voor opdrachten aan kunstenaars bij elk bouwplan (en belangrijke verbouwing) van het gemeentebestuur, naar analogie van de bestaande rijksregeling.

Het integreren van de kunst in onze samenleving wordt ook bevordert door het organiseren van kunstmarkten en tentoonstellingen in wijken, waarbij een coördinatie van de exposities wel gewenst is.

Tevens kan het instellen van plaatselijke culturele prijzen de kunstbeoefening in belangrijke mate bevorderen.

PROGRAMMA VOOR DE JAREN 1974-1978 K.V.P.

2. Bestuur

Het zoveel mogelijk betrekken van organisaties en groepen uit de bevolking in het proces van besluitvorming van de overheid ten aanzien van zaken, welke hen aangaan.

3. Cultuur en recreatie

Het gemeentelijk cultureel beleid moet allereerst gericht zijn op het stimuleren en steunen van datgene wat de burger in zelfwerkzaamheid onderneemt. De KVP-fractie zal er op toezien dat de overheid alle culturele activiteiten toetst aan de wet op het stuk van de openbare orde en goede zeden.

Op zon- en feestdagen behoort een ongestoorde uitoefening van de Godsdienst-oefeningen te worden bevorderd en gewaarborgd, o.a. door een loyale uitvoering van de zondagswet.

Evenementen op stads- en regioniveau (speciale uitvoeringen in de schouwburg en andere daarvoor geschikte gebouwen en terreinen, vloot- en visserijdagen, bloembollendagen, enz.) moeten worden aangemoedigd.

De bouw van wijkcentra, sportaccommodaties, kampeercentra, jachthavens enz. moet worden gestimuleerd, waarbij speciale aandacht moet worden besteed aan voor het jeugdwerk nodige accommodaties.

7. Onderwijs

Onverminderd de verantwoordelijkheid voor het openbaar onderwijs dient evenredige aandacht te worden besteed aan het bijzonder onderwijs. De overheid kiest in deze geen partij. Wel moet getracht worden de openbare onderwijsuitgaven zo dicht mogelijk bij de rijksnormen te laten aansluiten.

De gemeentelijke overheid dient grote aandacht te besteden aan het opvoeden van de jeugd tot verantwoordelijke burgers.

Nagestreefd moet worden het handhaven en bevorderen van de vestiging in de Kop van Noord-Holland van zoveel mogelijk gevarieerde typen scholen voor voortgezet onderwijs. Bij het Rijk dient in dit verband te worden aangedrongen op het ontwerpen van een evenwichtig beleidsplan terzake.

SAMENVATTING GEMEENTEPROGRAM A.R.P. 1974-1978

IX. Volkshuysvesting

Bij stadsvernieuwing dienen oude stratenplannen zoveel mogelijk onverlet te blijven. Vernieuwbouw moet voorrang krijgen boven kaalslag of verkeersvoorzieningen.

X. Cultuur, jeugdwerk, sport en recreatie

De gemeentelijke overheid dient te streven naar voldoende accommodatie in deze sectoren. De mogelijkheid van centrale accommodaties waarin zeer uiteenlopende activiteiten kunnen plaatsvinden, verdient grote aandacht.

De bevordering en instandhouding van muziekscholen, creativiteitscentra en bibliotheken is van grote betekenis voor de persoonlijkheidsontplooiing van de mens.

DEN HELDER-PROGRESSIEF

(partij is niet in de culturele commissie vertegenwoordigd)

Een levende stad (Welzijn)

Van de rijks (vnl. CRM) subsidiemogelijkheden moet zoveel mogelijk gebruik gemaakt worden; hierbij is o.a. te denken aan het omzetten van het speeltuinwerk in buurt- en clubhuiswerk.

Cultuur doen, Cultuur beleven (kunst en cultuur)

Kunstbeleving is belangrijk en moet voor iedereen mogelijk gemaakt worden; dit moet in het subsidiebeleid tot uiting komen.

De nadruk dient te liggen op het stimuleren van activiteiten van de mensen zelf. Culturele activiteiten dienen wijksgewijs te worden gestimuleerd.

Beeldende kunstenaars moeten meer daadwerkelijk bij het cultuurbeleid worden ingeschakeld (b.v. ten aanzien van de toewijzing van atelierruimten en de binnenstadsproblematiek). Het opschilderen of op andere wijze verfraaien van sombere gebouwen kan gebruikt worden als compensatie voor contra-prestatie.

Van de zgn. 2%-regeling moet een optimaal gebruik gemaakt worden.

Bij de culturele vorming binnen het onderwijs moeten beeldende kunstenaars actief betrokken worden.

De muziekschool dient over meer financiële armslag te beschikken, zodat lager betaalden er meer gebruik van kunnen maken; indien gewenst moeten er vestigingen komen in de wijken.

Nagegaan dient te worden welke mogelijkheden er zijn of zouden moeten komen voor de musische vorming (ballet, dramatiek, enz.)

Binnen het programmabeleid van de schouwburg moet meer ruimte zijn voor progressieve (evt. gedurfde) kunstvormen, alsmede meer differentiatie.

Het open jongerenwerk (b.v. DODO) moet gestimuleerd worden, o.a. door het ter beschikking stellen van ruimten en middelen.

Onderwijs

Schoolpleinen van kleuter- en basisscholen moeten voorzien worden van vaste en veilige speelwerkstukken.

Mogelijkheden voor het kunnen starten van vormingswerk voor jongvolwassenen moeten geschapen worden; versnippering moet worden tegengegaan.

Permanente educatie (voortdurende vorming) voor alle bevolkingsgroepen moet worden gestimuleerd.

De school moet meer deel gaan uitmaken van het maatschappelijk leven; het schoolgebouw kan tevens een wijkfunctie vervullen.

BIJLAGE

In het kader van het onderzoek zijn interviews gehouden met:

- de wethouder van culturele zaken
- de leden van de Commissie van Advies en Bijstand voor Culturele Zaken en Schouwburg
- Gemeentelijk Cultureel Bureau
- de Helderse Culturele Raad (groepsinterview)
- de coördinator Kunstzinnige Vorming Onderwijs
- de voorzitter Stichting Expressiecentrum
- bestuursleden vereniging de Noorder Kunstkring
- projectleider Stichting Voorzieningen Ouderen
- directeur Openbare Bibliotheek
- Rehoboth-bibliotheek
- conservator Marinemuseum
- medewerkers O.S. en O.
- galeriewezen
- Bureau Sport- en Jeugdzaken